

LANA MILIVOJEVIĆ ANTOLIŠ

**PREKRŠAJNO PRAVO I
MATERIJALNOPRAVNE ODREDBE
PREKRŠAJNOG ZAKONA
(Narodne novine 107/07.)**

MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA REPUBLIKE HRVATSKE

Lana Milivojević Antoliš / Prekršajno pravo i
materijalnopravne odredbe Prekršajnog zakona
(Narodne novine 107/07.)

Nakladnik

Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske
Polijska akademija

Za nakladnika

Zoran Ničeno

Urednica

Gabrijela Gorše

Recenzenti

dr. sc. Josip Pavliček
dr. sc. Željko Karas

Lektorica

Antonija Rakuljić

Priprema e-izdanja

Odjel za nakladničko-knjižničnu djelatnost

ISBN

978-953-161-265-4

dr. sc. Lana Milivojević Antoliš

**PREKRŠAJNO PRAVO I MATERIJALNOPRAVNE
ODREDBE PREKRŠAJNOG ZAKONA**

(Narodne novine 107/07.)

Zagreb, 2012.

SADRŽAJ

PREDGOVOR.....	9
I. PREKRŠAJNO PRAVO	11
1.1. Definiranje pojma prekršajnog prava.....	11
1.2. Definiranje prekršaja i drugih vrsta kažnjivih radnji unutar pravnog sustava Republike Hrvatske	11
II. KRATKI PREGLED POVIJESNOG RAZVITKA PREKRŠAJNOG PRAVA.....	15
2.1. U okviru svjetske povijesti.....	15
2.2. U okviru nacionalne povijesti.....	16
III. ODNOS PREKRŠAJNOG PRAVA I DRUGIH GRANA PRAVA.....	19
3.1. Odnos prekršajnog prava i ustavnog prava.....	19
3.2. Odnos prekršajnog prava i kaznenog prava.....	19
3.3. Utjecaj presude Europskog suda za ljudska prava u slučaju Maresti protiv Hrvatske na razgraničenje prekršaja i kaznenih djela u pojedinim slučajevima	19
3.4. Odnos prekršajnog prava i ostalih grana prava	23
IV. IZVORI PREKRŠAJNOG PRAVA.....	25
4.1. Podjela izvora prekršajnog prava.....	25
4.2. Međunarodni ugovori kao izvor	25
4.3. Ustav kao izvor	25
4.4. Zakoni kao izvor.....	26
4.5. Osnovne značajke Prekršajnog zakona	28
4.6. Odluke jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave kao izvor	29
V. OSNOVNE NAZNAKE O TEMELJNIM NAČELIMA PREKRŠAJNOG PRAVA.....	31
VI. O PRIMJENI PREKRŠAJNOG PRAVA REPUBLIKE HRVATSKE	33
6.1. Prostorno važenje hrvatskoga prekršajnog zakonodavstva.....	33
6.2. Primjena materijalnopравnih odredbi Prekršajnog zakona	33
6.3. Isključenje primjene prekršajnog zakonodavstva	33
6.4. Nemogućnost primjene prekršajnog prava u posebnim slučajevima.....	34
6.5. Zastara kao razlog za nemogućnost primjene prekršajnog prava	34

VII.	POČINJENJE PREKRŠAJA U ODNOSU NA VRIJEME, MJESTO I NAČIN.....	37
	7.1. Vrijeme počinjenja prekršaja (<i>tempus commissi delicti</i>).....	37
	7.2. Mjesto počinjenja prekršaja (<i>locus commissi delicti</i>).....	37
	7.3. Način počinjenja prekršaja	37
VIII.	STADIJI POČINJENJA PREKRŠAJA (<i>iter criminis</i>)	39
IX.	RAZLOZI ZA ISKLJUČENJE PROTUPRAVNOSTI PREKRŠAJA	41
	9.1. Uvodno o razlozima.....	41
	9.2. Nužna obrana kao razlog za isključenje protupravnosti.....	41
	9.3. Krajnja nužda kao razlog za isključenje protupravnosti.....	44
	9.4. Sila ili prijetnja kao razlog za isključenje protupravnosti.....	45
X.	SUDIONIŠTVO KOD PREKRŠAJA (pojedinačni počinitelji prekršaja i sudionici)	47
XI.	KRIVNJA	49
	11.1. Definiranje pojma krivnje	49
	11.2. Nehaj i namjera kao oblici krivnje	49
	11.3. Neubrojivost, u znatnoj mjeri smanjena ubrojivost i samoskrivljena neubrojivost.....	50
XII.	TRI VRŠTE ZABLUDA U PREKRŠAJNOM PRAVU	53
XIII.	PREKRŠAJNOPRAVNE SANKCIJE.....	55
	13.1. Svrha kažnjavanja i svrha prekršajnopravnih sankcija	55
	13.2. Vrste propisanih prekršajnopravnih sankcija.....	55
	13.2.1. Novčana kazna	56
	13.2.2. Kazna zatvora	59
	13.2.3. Opće pravilo o izboru vrste i mjere kazne.....	59
	13.2.4. Blaže kažnjavanje i oslobođenje od kazne	60
XIV.	NAZNAKE O STJECAJU PREKRŠAJA I PRODULJENOM PREKRŠAJU.....	63
XV.	MJERE UPOZORENJA PROPISANE PREKRŠAJNIM ZAKONOM.....	65
XVI.	ZAŠTITNE MJERE PROPISANE PREKRŠAJNIM ZAKONOM.....	67
	16.1. Uvodno o zaštitnim mjerama	67
	16.2. Obvezno psihijatrijsko liječenje	68
	16.3. Obvezno liječenje od ovisnosti.....	68

16.4. Zabrana obavljanja zvanja, određenih djelatnosti, poslova ili dužnosti fizičkoj osobi.....	68
16.5. Zabrana obavljanja određenih djelatnosti ili poslova pravnoj osobi	69
16.6. Protjerivanje stranca iz zemlje.....	69
16.7. Oduzimanje predmeta.....	69
16.8. Zabrana upravljanja motornim vozilom.....	70
XVII. ODGOVORNOST PRAVNIH OSOBA ZA PREKRŠAJE	71
17.1. Pojam pravne osobe i njezine odgovornosti uz naznake prekršajnog kriminaliteta pravnih osoba.....	71
17.2. Odredbe Prekršajnog zakona.....	72
XVIII. ODGOVORNOST MALOLJETNIKA ZA PREKRŠAJE	75
18.1. Pojam maloljetnika uz naznake maloljetničkog prekršajnog kriminaliteta	75
18.2. Odredbe Prekršajnog zakona o vrstama maloljetničkih prekršajnopравnih sankcija.....	76
18.2.1. Odgojne mjere	77
18.2.2. Novčana kazna.....	78
18.2.3. Maloljetnički zatvor	78
XIX. ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI OSTVARENE PREKRŠAJEM.....	79
XX. POJAM REHABILITACIJE.....	81
XXI. O PREKRŠAJNOJ EVIDENCIJI	83
XXII. NEGATIVNI PREKRŠAJNI BODOVI.....	85
LITERATURA.....	87
PRILOZI.....	91
Prilog 1.: Privremena uputa za postupanje državnih odvjetnika i policijskih službenika u kaznenim i prekršajnim predmetima u kojima je izgledna povreda načela <i>ne bis in idem</i>	93
Prilog 2.: Pitanja iz okvira nastavnog materijala.....	99

PREDGOVOR

Nastavni materijal pod nazivom Prekršajno pravo i materijalnopravne odredbe Prekršajnog zakona dio je ispitne literature iz predmeta Prekršajno pravo. Namijenjen je prije svega studentima na Visokoj policijskoj školi u Zagrebu i svima drugima koji se u svakodnevnom radu susreću s prekršajnom problematikom, ali i onima koji pokazuju interes za prekršajno pravo.

Ovim nastavnim materijalom prikazane su osnove prekršajnog prava kao prava koje u širem smislu riječi možemo smatrati kaznenim pravom. Uz nezaobilazni povijesni dio razvitka prekršajnog prava, te definiranja prekršajnog prava i prekršaja kao vrsta kažnjivih radnji, u nastavnim materijalima objašnjeni temeljni instituti prekršajnog prava i materijalnopravne odredbe Prekršajnog zakona koje vrijede za sve prekršaje koji se propisuju u domaćem prekršajnom pravu. Pri tome treba naglasiti kako domaće prekršajno pravo doista obuhvaća veliki broj propisa (zakona i odluka jedinica lokalne i područne samouprave), kojima se propisuju prekršaji iz različitih područja u kojima može doći do povreda određenih društvenih poredaka, discipline i drugih društvenih vrijednosti, ali su manjeg intenziteta od kaznenih djela te predstavljaju prekršaje.

Na kraju nastavnog materijala su pitanja koja studente upućuju na bitne dijelove tog materijala što ga je potrebno savladati u učenju predmeta Prekršajno pravo, te im se tako pomaže da lakše nauče gradivo. Objava ovog nastavnog materijala u elektroničkom obliku uvelike olakšava njegovu dostupnost svima koji se bave ili će se tek baviti izučavanjem prekršajnog prava.

U Zagrebu, veljača 2012.

Lana Milivojević Antoliš

I. PREKRŠAJNO PRAVO

1.1. Definiranje pojma prekršajnog prava

Pod pojmom prekršajnog prava razumijevamo čitav skup pravnih propisa kojima se propisuju prekršaji i sankcije predviđene upravo za te prekršaje.¹ Prekršajno pravo je dio javnoga prava određene države (lat. *ius publicum*) putem kojega ta država iskazuje svoje pravo na kažnjavanje prekršitelja (lat. *jus puniendi*). Prekršaji, uz kaznena djela i disciplinske prijestupe, samo su jedna od vrsta kažnjivih radnji u kaznenopravnom sustavu. Kada govorimo o skupu pravnih propisa kojima se propisuju prekršaji, treba istaknuti kako je taj skup poprilično velik, te obuhvaća brojne zakone i odluke kojima se propisuju prekršaji iz okvira raznih životnih područja. O navedenom će više biti rečeno u poglavlju posvećenom izvorima prekršajnog prava.

1.2. Definiranje prekršaja i drugih vrsta kažnjivih radnji unutar pravnog sustava Republike Hrvatske

Kaznenopravno zakonodavstvo poznaje tri vrste kažnjivih radnji, počevši od kaznenih djela kao najtežih kažnjivih radnji unutar kaznenopravnog sustava, do prekršaja i disciplinskih prijestupa.²

Prilikom definiranja kaznenih djela možemo reći kako se radi o protupravnim djelima koja u tolikoj mjeri povređuju pravna dobra (život, tjelesni integritet čovjeka, sloboda, zdravlje...) za koje je društvo naročito zainteresirano da se ona zaštite pa su i zakonski propisana kao protupravna i nedozvoljena te je za njih propisana i odgovarajuća kazna.

Prekršaji se definiraju kao povrede društvene discipline i drugih društvenih vrijednosti koje nisu zaštićene Kaznenim zakonom i supsidijarnim kaznenim zakonodavstvom kojim su propisana kaznena djela³, pri

¹ Pojedini autori prekršajno pravo definiraju i kao: „Upravno kazneno pravo kojim se određuje opći pojam prekršaja, ustanove nužne za odgovornost, sankcije kao i konkretna prekršajna djela, subjekte (javne i državne službe) ovlaštene na utvrđivanje prekršaja i poduzimanje propisanih mjera kao i modalitete postupanja radi ostvarivanja propisa kojima se uređuje prekršajna odgovornost.“ (Veić, P., Gluščić, S., Prekršajno pravo – opći dio, Narodne novine d.d., Zagreb, 2009., str. 3.)

² Treba navesti i da pojedini pravni autori spominju, kao četvrtu vrstu kažnjivih radnji, povrede postupnog reda. (O tome više u: Veić, Gluščić, op. cit. /bilj. 1./, str. 12.)

³ Sporedno, tj. supsidijarno kazneno zakonodavstvo – kaznena djela propisana u okviru Trgovačkog zakona, Zakona o autorskim pravima i dr.

čemu je jasno da se radi o dobrima koja ne uživaju onu kvantitetu zaštite koja je predviđena za kaznena djela (primjerice javni red i mir). Istovjetna definicija prekršaja nalazi se u članku 1. Prekršajnog zakona (u daljnjem tekstu PZ).⁴

Pri razmatranjima vezanim uz kaznena djela i prekršaje treba spomenuti da se, statistički gledano, godišnje počini puno više prekršaja od kaznenih djela. Iz relevantne statistike Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske vezane uz prijave i osude punoljetnih počinitelja za kaznena djela i prekršaje za 2009. godinu proizlazi kako je te godine u Republici Hrvatskoj bilo prijavljeno 70 002 kaznena djela, dok je prekršaja bilo prijavljeno 283 168, a u 2010. godini u Republici Hrvatskoj je bilo prijavljeno 69 601 kazneno djelo, dok je prekršaja bilo prijavljeno 254 875.⁵ Iz navedenoga proizlazi kako su prekršaji mnogo zastupljeniji u svakodnevnom životu od kaznenih djela jer se kod kaznenih djela radi o peteroznamenkastom, a kod prekršaja o šesteroznamenkastom broju. Razmatrajući relevantne podatke jasno je kako ne dođe do suđenja i osude u svim prijavljenim slučajevima počinjenja kaznenih djela i prekršaja. Za prekršaje se s obzirom na danu statistiku može reći kako se do osude došlo u otprilike dvije trećine prijavljenih prekršaja (2009. g. 164 140, 2010. g. 181 632 osude⁶), a kod kaznenih djela otprilike u jednoj trećini prijavljenih kaznenih djela (2009. g. 25 368, 2010. g. 24 430⁷). Treba uzeti u obzir i činjenicu da zasigurno postoji veliki broj neotkrivenih i neprijavljenih kaznenih djela i prekršaja. Taj broj predstavlja tzv. tamnu brojku, te iz tog razloga točan broj kaznenih djela i prekršaja nije moguće u potpunosti spoznati i statistički izraziti. Odnos ukupnosti prijavljenih kaznenih djela i prekršaja punoljetnih počinitelja može se grafički prikazati na sljedeći način:

⁴ Prekršajni zakon, NN 107/07. (Stupio je na snagu 1. siječnja 2008. g.)

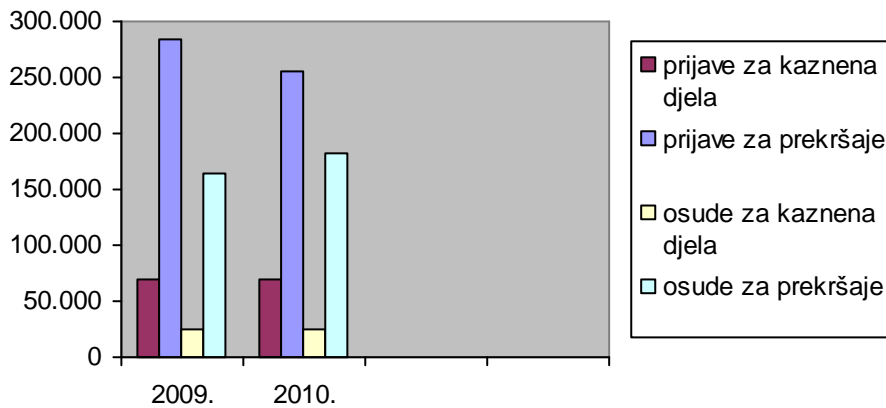
Određenje prekršaja, čl. 1. Prekršajnog zakona:

„Prekršajem se povređuje javni poredak, društvena disciplina ili druge društvene vrijednosti koje nisu zaštićene Kaznenim zakonom i drugim zakonima u kojima su propisana kaznena djela.“

⁵ <http://www.dzs.hr/>, 13. 1. 2012., Podaci Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske, Statistički ljetopis za 2011. g., podaci za kaznena djela tabela 34-7 na str. 554., podaci za prekršaje tabela 34-16 na str. 565.

⁶ Ibid.

⁷ Ibid.

Grafikon 1: Prijave i osude za kaznena djela i prekršaje punoljetnih počinitelja u 2009. i 2010. godini

Treću vrstu kažnjivih radnji u pravnom sustavu Republike Hrvatske čine disciplinski prijestupi koji predstavljaju povrede radne discipline. Iz okvira Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske može se istaknuti kao primjer Disciplinski sud prvog i drugog stupnja pred kojim se provode postupci i odlučuje o povredi službene dužnosti policijskih službenika. Prvostupanjski sudovi ustrojani su u Zagrebu, Rijeci, Splitu i Osijeku, a žalbeni, tj. drugostupanjski sud ustrojen je u Zagrebu u sjedištu Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske.⁸

⁸ O Disciplinskom sudu MUP-a RH više u: Milivojević, L., "Disciplinski postupak u Ministarstvu unutarnjih poslova Republike Hrvatske te opće naznake nekih poredbenih sustava disciplinskog sudovanja", Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu (Zagreb), vol.13, br. 1/06., str.127.-170.

II. KRATKI PREGLED POVIJESNOG RAZVITKA PREKRŠAJNOG PRAVA

2.1. U okviru svjetske povijesti

Prema određenim općenitim povijesnim epohama razvitka čovječanstva povijest se dijeli na stari, srednji i novi vijek i ta se standardna periodizacija načelno poklapa s poviješću prava. Pri nekim detaljnijim povijesnim pregledima razvoja prava treba reći da se periodizacija opće povijesti čovječanstva ne mora nužno poklapati s povijesti prava. Razlog tome je što se pravo razvijalo drugačijim tempom i zasebno od ostalih tekovina čovječanstva pa ga na taj način treba i sagledavati. Najčešća i najprikladnija periodizacija je ona koja se okvirno ravna prema uobičajenoj podjeli povijesnih razdoblja razvitka čovječanstva. Kaznenopravna povijest, iz koje izvire i povijest prekršajnog prava kao kaznenog prava u širem smislu riječi, doduše u kasnijim periodima razvitka, razmatra se po sljedećim razdobljima:

- „Najstarije predrđavno doba
- Kazneno pravo u državama starog vijeka
- Srednjovjekovno kazneno pravo
- Kazneno pravo od 1789. godine (od Francuske revolucije) pa do kraja XIX. stoljeća
- Kazneno pravo u XX. stoljeću i početkom XXI. stoljeća (suvremeno kazneno pravo).“⁹

Za potrebe ovog kratkog pregleda povijesnog razvitka prekršajnog prava posebno je važan period Francuske (buržoasko) revolucije jer se upravo u tom vremenu apsolutističke monarhije pojavljuje prekršajno pravo. Vezano uz to doba može se reći kako je po revolucionarnom *Code Penal* iz 1791. godine egzistirala podjela kažnjivih radnji na zločine (fr. *crimes*), prijestupe (fr. *delits*), te prekršaje (fr. *peines de police*).¹⁰ Zločini su predstavljali kaznena djela u današnjem smislu riječi (teže kažnjive radnje), a istupi i prekršaji lakše kažnjive radnje.

Kasnije, 1810. godine Napoleon je u nastavku revolucionarnog zakonodavstva donio kazneni zakon (*Code Napoleon*) u kojem je usvojena ranija podjela kažnjivih radnji (trihotomija kažnjivih djela), no uz daljnju sustavnu razradu. *Code Napoleon* je tako propisivao zločine (fr.

⁹ Milivojević, L., Novčana kazna u hrvatskom i poredbenom kaznenom pravu – doktorska disertacija, str. 38.

¹⁰ Horvatić, Ž. (gl. ur.), Rječnik kaznenog prava, Masmedia, Zagreb, 2002., str. 47. i 48.

crimes), prijestupe (fr. *delits*) i prekršaje (fr. *contraventiones*), a posljednje navedeni su se kažnjavali tzv. policijskim kaznama (fr. *peines de police*).¹¹

Treba istaknuti kako je francusko kazneno pravo, proizašlo kao tekovina Francuske revolucije, imalo odlučujući utjecaj na mnoge europske države i njihova kaznena zakonodavstva pa tako i na njemačko i austrijsko kazneno pravo, te na taj način u konačnici i na hrvatsko kazneno pravo.¹²

2.2. U okviru nacionalne povijesti

Kaznenopravna, a time i prekršajnopravna povijest jednostavno se, na našim prostorima, može podijeliti na:

- „Srednji vijek – statutarno pravo
- Kazneno pravo od Francuske buržoaske revolucije 1789. g. do konca XIX. stoljeća
- Kazneno pravo XX. i početka XXI. stoljeća (suvremeno kazneno (prekršajno) pravo“.¹³

U srednjem vijeku statutarno pravo¹⁴ bilo je izvor kaznenog prava, a sadržavalo je i opise kažnjivih radnji koji bi u suvremeno doba mogli biti okvalificirani kao prekršaji iz domene javnog reda i mira.

Za naša područja u razdoblju Francuske revolucije vrijedi sve navedeno pod ranijim poglavljem svjetske povijesti.

Iz hrvatske povijesti za prekršajno pravo značajno je spomenuti Zakonik o zločinstvima, prijestupcima i prekršajima iz 1852. godine koji se do 1. 1. 1930. godine primjenjivao u Hrvatskoj. Taj je zakon prihvatio trihotomiju delikata na zločinstva, prijestupke i prekršaje.¹⁵

Treba reći da se pored prekršajnog prava kao sudskog prava koje je bilo uređeno kaznenopravnim propisima, razvijalo i upravno prekršajno pravo. Prema relevantnoj literaturi ono se prvi put u Hrvatskoj pojavilo u Naredbi od 20. 4. 1854. godine pod nazivom „Bachov patent“¹⁶ (donijet

¹¹ Ibid. str. 46.

¹² Kao jednu od najvažnijih tekovina Francuske revolucije smatra se načelo zakonitosti koje je po revoluciji inkorporirano u odredbama *Code Penala*, *Code Napoleona* te poslije navedenih i u drugim europskim kaznenim zakonima toga doba pa sve do danas.

¹³ Milivojević, L., op. cit. (bilj. 9), str. 63.

¹⁴ Poznatiji statuti: Statut lige kotara Ninskog iz 1108. g., Korčulanski statut iz 1214. g., Vinodolski zakon iz 1288. g. i dr.

¹⁵ Milivojević, L., op. cit. (bilj. 9), str. 75.

¹⁶ Veić, Gluščić, op. cit. (bilj. 1), str. 5.

je u doba tzv. Bachovog apsolutizma¹⁷). Kazneni zakon iz 1929. godine kažnjive radnje dijeli na zločine i istupe, a bio je na snazi do Krivičnog zakonika iz 1947. godine (na snazi od 12. 2. 1948. g.), koji je doživio niz izmjena i dopuna.¹⁸

Nadovezujući se na prethodno navedeno, iz relevantnih izvora literature proizlazi da kodifikacija prekršajnog prava datira iz 1947. godine jer je te godine prvi put donesen Osnovni zakon o prekršajima, kojega je kasnije zamijenio Osnovni zakon o prekršajima iz 1951. godine. Radi se o kodeksima općega materijalnog prekršajnog prava te postupovnog prekršajnog prava. U okviru njih se prekršajni postupak označavao kao administrativno-kazneni postupak, dok su se prekršajne sankcije nazivale administrativnim kaznama i zaštitnim mjerama. Izmjenama i dopunama Osnovnog zakona o prekršajima iz 1965. godine ta terminologija više se nije rabila.¹⁹

Razmatrajući daljnji povijesni razvoj, može se reći kako je tek nakon Drugoga svjetskog rata započeo intenzivniji razvoj prekršajnog prava. Nakon stvaranja države Hrvatske prvo je preuzet Zakon o prekršajima iz 1973. godine. Kasnije, 2002. godine donesen je cjeloviti Zakon o prekršajima,²⁰ koji se sastojao od materijalnopravnog i postupovnog dijela, ali uočena je i potreba za njegovom reformom. Struka je tražila da se prekršajno pravo kodificira te da se prekine supsidijarna primjena drugih zakona.²¹

Reforma je učinjena, a Prekršajni zakon iz 2008. godine (u daljnjem tekstu PZ) usuglašen je s Ustavom Republike Hrvatske, s Europskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda, ostvarena je koherentnosti (interna i eksterna) prekršajnog prava, zakon je unaprijeđen (moderniziran) u skladu s iskustvima Hrvatske i razvijenih demokratskih zemalja. Pri tome je podizanje efikasnosti postupka bio jedan od najvažnijih ciljeva koji su se htjeli postići.²²

¹⁷ Bachov apsolutizam (period 1850.-1859. g.) nazvan po austrijskom ministru Alexanderu Bachu. Režim je u tadašnjoj Austro-Ugarskoj bio poznat po centralizaciji i germanizaciji. U Hrvatskoj je u to vrijeme bio ukinut Sabor i samouprava županija. Njemački jezik bio je proglašen službenim jezikom umjesto hrvatskoga jezika.

¹⁸ Milivojević, L., op. cit. (bilj. 8), str. 76.

¹⁹ http://www.pravst.hr/dokumenti/dokpdf_aviani_prekršajno_pravo_2009.pdf od 13. 1. 2012., Aviani, D., Prekršajno pravo – drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Split, 2009.

²⁰ Zakon o prekršajima, NN 88/02., 122/02.

²¹ Zakon o kaznenom postupku, Zakon o općem upravnom postupku.

²² Josipović, I., (2005.). Projekt novog prekršajnog zakonodavstva: evolucija postojećeg modela prekršajnog sustava. HLJKPP, vol. 12, br. 2/05., str. 379.

Takav osuvremenjeni i usklađen važeći PZ na snazi je od 1. siječnja 2008. godine.²³

²³ Prekršajni zakon, NN 107/07.

III. ODNOS PREKRŠAJNOG PRAVA I DRUGIH GRANA PRAVA

3.1. Odnos prekršajnog prava i ustavnog prava

Ustav Republike Hrvatske²⁴ temeljni je pravni i politički akt u Republici Hrvatskoj. Ustavom se postavljaju opći okviri djelovanja svih subjekata u društvu, te se daju temelji za daljnje zakonsko uređenje najbitnijih instituta kaznenog prava i temeljnih načela kaznenog prava.

Govoreći o načelima suvremenoga prava koja izviru iz ustavne osnove treba spomenuti načelo zakonitosti, načelo pravičnosti, načelo odgovornosti temeljem utvrđene krivnje, načelo razmjernosti i sl.

Ustavne su odredbe važne i odnose se i na prekršajno zakonodavstvo, a posebice na reguliranje posebnog dijela prekršajnog prava kojim se propisuju prekršaji i prekršajnopravne sankcije.

3.2. Odnos prekršajnog prava i kaznenog prava

Već je ranije u tekstu navedeno kako se prekršaji smatraju dijelom kaznenog prava u njegovom najširem smislu. Upravo odnos kaznenih djela i prekršaja bio je često razmatrana tema unutar teorije kaznenog prava. Iz tih razmatranja proizašle su kvantitativne i kvalitativne teorije, koje su svojim postavkama razgraničavale kaznena djela i prekršaje. Značajnija i ona koja je prevladala u teoretskim razmatranjima je kvantitativna teorija. Prema kvantitativnoj teoriji kaznena djela se razlikuju od prekršaja isključivo prema količini neprava zastupljenog kod jednih i kod drugih kažnjivih radnji, tj. prema intenzitetu povrede prava koja se ostvaruje tim kažnjivim radnjama. Tako, kod kaznenih djela postoji mnogo veća količina neprava odnosno intenziteta povrede prava, nego što to egzistira kod prekršaja. *Suma summarum*, riječ je isključivo o kvantiteti, a ne o različitosti u kvaliteti odnosno sadržaju između te dvije vrste kažnjivih radnji.

3.3. Utjecaj presude Europskog suda za ljudska prava u slučaju Maresti protiv Hrvatske na razgraničenje prekršaja i kaznenih djela u pojedinim slučajevima

Prije dosta vremena je u hrvatskom kaznenom zakonodavstvu uočeno da se pojedini činjenični opisi kaznenih djela i prekršaja preklapa-

²⁴ Ustav Republike Hrvatske, NN 85/10. – pročišćeni tekst.

ju,²⁵ te dolazi do dvostrukog postupanja za ista protupravna djela u smislu pokretanja i prekršajnog i kaznenog postupka. Takvi slučajevi o kojima se i ranije vodila rasprava, donedavno su u praksi ipak predstavljali ustaljeno i redovito postupanje, sve do nedavne odluke Europskog suda za ljudska prava donesene u pogledu takve prakse dvostrukog postupanja. Navedena presuda postala je začajna za hrvatski pravni sustav u smislu presedana,²⁶ te je postala predmet polemika i razmatranja hrvatskih kaznenopravnih stručnjaka.

Radi se o presudi Europskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu ESLJP) donesenoj 23. 7. 2009. godine²⁷ u predmetu Armanda Marestija, u kojem je imenovani, iscrpivši pravni put Republike Hrvatske,²⁸ istu tužio zbog povrede odredaba Konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda.²⁹ Navedena Konvencija je važeća za Republiku Hrvatsku koja je obvezna postupati u skladu s njezinim odredbama, a svakim suprotnim ponašanjem kojim se krše odredbe Konvencije postoji mogućnost podnošenja tužbe pojedinca prema prethodno navedenom ESLJP-u. U slučaju da pojedina država, za koju je Konvencija obvezatna, krši odredbe Konvencije donosi se osuđujuća presuda, te država koja je oštetila pojedinca mora ispraviti pogrešno postupanje i pojedincu naknaditi štetu. Postupak protiv Republike Hrvatske u navedenom predmetu pokrenut je u studenome 2007. godine, i to na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. Europski sud za ljudska prava je obavijestio Vladu Republike Hrvatske o prigovorima podnositelja zahtjeva koji se tiču prava podnositelja zahtjeva na pristup sudu i njegovoga prava da ne bude dva puta kažnjen za isto djelo (lat. *ne bis in idem*). Iz slučaja proizlazi kako je Maresti osuđen u prekršaj-

²⁵ Primjerice, kod kaznenog djela iz čl. 173. st. 1. Kaznenog zakona i prekršaja iz čl. 3. st. 1. Zakona o suzbijanju zlouporabe droga, kod kaznenog djela nedozvoljenog posjedovanja oružja i eksplozivnih tvari iz čl. 335. KZ-a i prekršaja iz čl. 91. i 92. Zakona o oružju, te kod pojedinih prometnih delikata, nasilja u obitelji i drugih kažnjivih radnji.

²⁶ Presedan je odluka u ranijem postupku koja je obvezujuća za druge, kasnije odluke.

²⁷ <http://sljeme.usud.hr/usud/prakES.nsf/Praksa/87FBF5009E7EBC4EC1257370002A3E9B?OpenDocument> 25. 1. 2010.

²⁸ Da bi se osoba mogla obratiti Europskom sudu za ljudska prava sa sjedištem u Strasbourgu u Francuskoj mora iscrpiti pravni put u Republici Hrvatskoj, što znači da je iscrpila sve pravne mogućnosti koje može iskoristiti u Republici Hrvatskoj (ulaganje žalbi, podizanja izvanrednih pravnih lijekova na odluke koje su donijeli hrvatski sudovi, tužba Ustavnom sudu). Tek onda se može obratiti Europskom sudu za ljudska prava.

²⁹ Konvencija o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda, Narodne novine – Međunarodni ugovori, 18/97.

nom postupku zbog povrede javnog reda i mira, dok je u kaznenom postupku osuđen za nanošenje teške tjelesne ozljede.³⁰ Vlada Republike Hrvatske, koja je pred ESLJP-om zastupala interese Republike Hrvatske, isticala je da se u tom slučaju radilo „o dva različita djela, te da su podnositelja zahtjeva proglasila krivim u dva različita postupka dva različita suda. U prekršajnom postupku podnositelj zahtjeva je proglašen krivim zbog remećenja javnog reda i mira jer je, očigledno pod utjecajem alkohola, uvrijedio druge građane na osobito drzak način, remeteći tako mir na javnom mjestu. Svrha sankcije u tom postupku bila je zaštititi dobrobit građana i javnog reda i mira u širem smislu. Nasuprot tome, kazneni postupak vodio se zbog fizičkog napada na D. R. u kojem mu je nanesena teška tjelesna ozljeda. Taj se napad ne može smatrati prekršajem, nego je u sferi kaznenog postupka. Nanošenje teške tjelesne ozljede ne može se smatrati jednakim djelom kao i remećenje javnog reda i mira, a za koje djelo je podnositelj zahtjeva kažnjen u postupku pred Prekršajnim sudom.”³¹ U suprotnosti s argumentima Vlade Republike Hrvatske, podnositelj zahtjeva je tvrdio da je i u prekršajnom i u kaznenom postupku proglašen krivim za isti događaj i iste činjenice, te da bez obzira na različito razvrstavanje dva djela na temelju domaćega prava, navedeno predstavlja povredu njegovoga prava i priznatoga kaznenopravnog načela da se nikome ne može dva puta suditi za isto djelo niti se može dva puta izreći sankcija za to isto djelo (lat. *ne bis in idem*). Analizirajući te tvrdnje ESLJP je odlučio da je ipak došlo do povrede načela *ne bis in idem* u konkretnom slučaju. To je obrazložio na sljedeći način: „Glede ovoga predmeta, Sud primjećuje da je podnositelj zahtjeva u odnosu na prekršaj i kazneno djelo proglašen krivim kao isti okrivljenik za isto ponašanje i u istome vremenskom okviru. S tim u vezi on primjećuje da definicija prekršaja na temelju članka 6. Zakona o prekršajima protiv javnoga reda i mira ne sadrži kao takva nanošenje tjelesne ozljede, dok je taj element presudan za kazneno djelo nanošenja teške tjelesne povrede iz članka 99. Kaznenog zakona. Međutim, Prekršajni sud u Pazinu u svojoj je odluci izričito naveo da je podnositelj zahtjeva kriv, između ostaloga, i za udaranje D. R. u glavu svojim šakama, te za to što ga je šakama i nogama udarao po cijelom tijelu. Fizički napad na D. R. je tako predstavljao element prekršaja za koji je podnositelj zahtjeva proglašen krivim. U kaznenom postupku pred Općinskim sudom podnositelj zahtjeva je ponovno proglašen krivim za,

³⁰ Incident se dogodio 15. lipnja 2005. g. oko 19.00 sati na autobusnom kolodvoru u Pazinu.

³¹<http://sljeme.usud.hr/usud/prakES.nsf/Praksa/87FBF5009E7EBC4EC1257370002A3E9B?OpenDocument> 25. 1. 2010.

između ostalog, udaranje D. R. Događaji opisani u odlukama donesenim u oba postupka dogodili su se na autobusnom kolodvoru u Pazinu 15. lipnja 2006. godine oko 19 sati. Očigledno je da se obje odluke odnose na točno isti događaj i na iste radnje. Sud ne može nego zaključiti da su činjenice koje predstavljaju prekršaj za koji je podnositelj zahtjeva osuđen u biti iste kao i one koje predstavljaju kazneno djelo za koje je također osuđen. Uračunavanje četrdeset dana kazne zatvora koju je izrekao prekršajni sud u kaznu zatvora od godinu dana koju je izrekao Općinski sud ne mijenja činjenicu da je podnositelju zahtjeva dva puta suđeno za isto djelo.³²

Pri razmatranju slučaja Maresti, ESLJP je osobitu pozornost posvetio mjerilima koja neko djelo svrstavaju pod kazneno djelo (narav djela i stupanj težine kazne). Prema nekim ranijim slučajevima proizašlo je da su pojedina djela iz prakse ESLJP-a ipak imala više kaznenu konotaciju nego što je to bilo predviđeno u nacionalnim pravima gdje su smatrana „lakšim“. Tako je i u ovom slučaju ESLJP smatrao kako činjenica da se Vlada Republike Hrvatske pozvala na „lakšu“ narav djela jer se radilo o prekršaju ne isključuje samo po sebi razvrstavanje djela u „kazneno“ u smislu Konvencije. Prema mišljenju ESLJP-a u Konvenciji ništa ne upućuje na zaključak da bi kaznena narav djela nužno tražila određeni stupanj težine. S obzirom na navedeno, ESLJP je držao da je primarni cilj u utvrđivanju o kojemu je djelu riječ upravo u riječi „kazna“ i „odvrtačanje“, a te riječi su priznate značajke obilježja kaznenih sankcija. U pogledu trećeg mjerila – stupnja težine mjere, ESLJP je naveo da se taj stupanj težine utvrđuje s obzirom na najveću moguću kaznu koju predviđa mjerodavno pravo. U prekršajnom smislu je za ovo djelo, kojim se teretilo Marestija, bila predviđena kazna zatvora u trajanju od šezdeset dana kao najveća moguća kazna, a on je na kraju osuđen na četrdeset dana oduzimanja slobode. Uzevši u obzir tu činjenicu, ESLJP je zaključio da ako se radi o kazni koja uključuje gubitak slobode da onda postoji pretpostavka kako ono što se optuženiku stavlja na teret predstavlja optužbu za kazneno djelo.³³ Prema mišljenju ESLJP-a, ta se pretpostavka može samo iznimno pobijati, i to samo u slučaju u kojem se lišenje slobode ne može smatrati, kako se navodi, osobito štetnim s obzirom na njegovu prirodu, trajanje ili način izvršenja. U ovom slučaju ESLJP je smatrao da ne proizlaze takve iznimne okolnosti. Zaključeno je da je ovo djelo po prirodi i težini izrečene kazne takvo da Marestijevu osudu od 16. lipnja 2005. godine dovodi u sferu „kaznenog postupka“. U skladu s time došlo je do osude Republike Hrvatske za povredu član-

³² Ibid., točka 63.-65. presude.

³³ To razmišljanje je Sud više puta istaknuo u dotadašnjoj sudskoj praksi.

ka 4. Protokola br. 7. Konvencije. Pri tumačenju tog članka, ESLJP se priklonio stajalištu da se on mora tumačiti tako da se zabranjuje kazneni progon ili suđenje za drugo „djelo“, ako ono proizlazi iz istih činjenica ili činjenica koje su u biti iste. Kolike će promjene u našem kaznenopravnom sustavu prouzročiti ova presuda tek će se vidjeti. U svakom slučaju naviknuti smo i dosadašnja je praksa bila da su prekršajni postupci pokretani i vođeni paralelno uz kaznene postupke bez obzira na preklapanje činjeničnih opisa kaznenih djela i prekršaja. Početna reakcija na slučaj Maresti manifestirala se sastavljanjem Privremene upute za postupanje državnih odvjetnika i policijskih službenika u slučajevima kada su počinjenjem kažnjive radnje ostvarena obilježja prekršaja i kaznenog djela.³⁴ Privremenu uputu su 21. travnja 2010. godine potpisali glavni državni odvjetnik Mladen Bajić i tadašnji glavni ravnatelj policije Oliver Grbić. Privremena uputa služi kao uputa za postupanje u nekim najčešćim slučajevima u kojima je predviđen istovjetni činjenični opis za kazneno djelo i prekršaj, a njome bi se trebalo izbjeći paralelno pokretanje oba postupka te analogno tome i nastupanje povrede načela *ne bis in idem*.

3.4. Odnos prekršajnog prava i ostalih grana prava

Prekršajno pravo povezano je i s drugim pravima poput građanskog, trgovačkog prava, upravnog, međunarodnog prava te danas za Republiku Hrvatsku izuzetno značajnog prava Europske unije. Primjerice, počinjenjem prekršaja postoji realna mogućnost nastanka štete, što je temelj za pokretanje parnice za naknadu štete u građanskom pravu. Navedeno vrijedi i za trgovačko pravo. Međunarodni akti koji vrijede za Republiku Hrvatsku daju temelj za nadogradnju domaćega prekršajnog prava.³⁵ Državna uprava može voditi prekršajni postupak pa tako treba spomenuti i postojanje upravnog kaznenog prava, ali je pri navedenom nužno jasno razlikovati upravni prijestup od kaznenog djela.

³⁴ <http://www.dorh.hr/PotpisanaPrivremenaUputa>, 18. 5. 2010.

Tekst Privremene upute u PRILOGU 1., str. 93.

³⁵ V. pod IV., 4.2.

IV. IZVORI PREKRŠAJNOG PRAVA

4.1. Podjela izvora prekršajnog prava

Temelje iz kojih proistječe propisivanje prekršaja i prekršajnoprvnih sankcija nazivamo izvorima prekršajnog prava. Već je ranije u tekstu navedeno kako su izvori prekršajnog prava brojni. Podjela izvora prekršajnog prava je sljedeća:

- međunarodni ugovori
- Ustav Republike Hrvatske
- zakoni Republike Hrvatske
- odluke jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave Republike Hrvatske.

4.2. Međunarodni ugovori kao izvor

Međunarodni ugovori koji su za Republiku Hrvatsku obvezujući čine jedan od izvora prekršajnog prava. Njima se propisuju koja se ponašanja u domaćem zakonodavstvu imaju regulirati kao nedozvoljena i kažnjiva (kao prekršaj).³⁶ Međunarodni ugovori smatraju se dijelom našeg unutarnjega pravnog poretka koji su, po svojoj pravnoj snazi, tj. rangu iznad zakona. Domaće zakonodavstvo implementira, odnosno usvaja i umeće u postojeće zakone odredbe međunarodnih ugovora, koje su državna tijela dalje obvezna primjenjivati kao domaće pravo.

4.3. Ustav kao izvor

Ustav Republike Hrvatske³⁷ je temeljni pravni i politički akt u Republici Hrvatskoj i svi zakoni u Republici Hrvatskoj moraju biti usklađeni s Ustavom. Ako oni to nisu, pred Ustavnim sudom Republike Hrvatske može se pokrenuti i provesti postupak za ocjenu njihove ustavnosti. Ustav daje opće norme te ustanovljava temeljne institute i načela kaznog, a time i prekršajnog prava.

³⁶ Primjerice: Konvencija o međunarodnom prijevozu robe cestom (CMR), (1992.), Konvencija o međunarodnom prijevozu opasnih tvari (ADR), (1993.), Konvencija o ugovoru o međunarodnom cestovnom prijevozu putnika i prtljage (CVR) i dr.

³⁷ V. bilj. 24.

4.4. Zakoni kao izvor

Nužno je navesti kako se prekršajno zakonodavstvo Republike Hrvatske ne odnosi isključivo na PZ, već brojni drugi zakoni propisuju prekršaje i sankcije za te prekršaje. Treba napomenuti da će poradi promjena u kaznenom zakonodavstvu i donošenja novoga Kaznenog zakona Republike Hrvatske,³⁸ u budućnosti biti nužne i određene korekcije u prekršajnom zakonodavstvu.

Prema članku 2. stavku 1. PZ-a prekršaji se mogu propisati samo zakonom i odlukama jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, o čemu će u daljnjem tekstu više biti rečeno. Postoji više područja pod koja potpadaju pojedini zakoni kojima se reguliraju prekršaji. Za primjer možemo navesti sljedeća područja:

1. Prekršaji u području javnog reda i mira te zaštite od nasilja u obitelji:
 - Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira (Narodne novine 5/90., 30/90., 47/90., 29/94.)
 - Zakon o javnom okupljanju (Narodne novine 128/99., 90/05., 139/05., 150/05.)
 - Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima (Narodne novine 117/03., 71/06., 43/09., 34/11.)
 - Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (Narodne novine 137/09., 14/10., 60/10.)

2. Prekršaji u području prava građana:
 - Zakon o zaštiti osobnih podataka (Narodne novine 103/03., 118/06., 41/08., 130/11.)
 - Zakon o suzbijanju diskriminacije (Narodne novine 85/08.)
 - Zakon o ravnopravnosti spolova (Narodne novine 82/08.)
 - Zakon o pravu na pristup informacijama (Narodne novine 172/03., 144/10., 37/11., 77/11.)

3. Prekršaji u području statusnih pitanja građana:
 - Zakon o osobnoj iskaznici (Narodne novine 11/02., 122/02., 31/06.)
 - Zakon o prebivalištu i boravištu građana (Narodne novine 53/91., 26/93., 29/94., 11/00.)
 - Zakon o strancima (Narodne novine 130/11.)

³⁸ Kazneni zakon Republike Hrvatske, NN 125/11., stupa na snagu 1. siječnja 2013. g.

4. Prekršaji u području nadzora državne granice:

- Zakon o nadzoru državne granice (Narodne novine 173/03., 100/04., 141/06., 8/07., 146/08., 130/11.)

5. Prekršaji u području carina, poreza i financija:

- Carinski zakon (Narodne novine 78/99., 94/99., 117/99., 73/00., 92/01., 47/03., 140/05., 138/06., 60/08., 45/09., 56/10.)
- Opći porezni zakon (Narodne novine 147/08., 18/11.)
- Zakon o porezu na dohodak (Narodne novine 177/04., 73/08., 80/10., 114/11.)
- Zakon o porezu na dobit (Narodne novine 177/04., 90/05., 57/06., 146/08., 80/10.)
- Zakon o porezu na promet nekretnina (Narodne novine 69/97., 26/00., 127/00., 153/02., 22/11.)
- Zakon o porezu na dodanu vrijednost (Narodne novine 47/95., 106/96., 164/98., 105/99., 54/00., 73/00., 127/00., 48/04., 82/04., 90/05., 76/07., 87/09., 94/09.)
- Zakon o trošarinama (Narodne novine 83/09. – obuhvaća odredbe vezane uz oporezivanje, odnosno plaćanje trošarine na alkohol i alkoholna pića, duhanske proizvode, energente /primjerice naftni derivati/ i električnu energiju)
- Zakon o igrama na sreću (Narodne novine 87/09.)

6. Prekršaji u području rada i zapošljavanja:

- Zakon o radu (Narodne novine 149/09., 61/11.)
- Zakon o zaštiti na radu (Narodne novine 59/96., 94/96., 114/03., 100/04., 86/08., 116/08., 75/09.)

7. Prekršaji u području gospodarstva:

- Zakon o trgovini (Narodne novine 87/08., 96/08., 116/08., 76/09., 114/11.)
- Zakon o obrtu (Narodne novine 77/93., 42/95., 88/95., 23/96., 82/96., 90/96., 102/98., 64/01., 71/01., 49/03., 68/07., 79/07.)
- Zakon o zaštiti potrošača (Narodne novine 79/07., 125/07., 79/09., 89/09., 133/09.)
- Zakon o rudarstvu (Narodne novine 75/09., 49/11.)

8. Prekršaji u području proizvodnje, prometa i upotrebe stvari pod posebnim režimima:

- Zakon o hrani (Narodne novine 46/07., 84/08., 55/11.)
- Zakon o otpadu (Narodne novine 178/04., 153/05., 111/06., 110/07., 60/08., 87/09.)
- Zakon o oružju (Narodne novine 63/07., 146/08.)
- Zakon o eksplozivnim tvarima (Narodne novine 178/04., 109/07., 67/08., 144/10.)

9. Prekršaji u području intelektualnog vlasništva:

- Zakon o patentu (Narodne novine 173/03., 87/05., 76/07., 30/09., 128/10., 49/11.)
- Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima (Narodne novine 167/03., 79/07., 81/11.)
- Zakon o žigu (Narodne novine 173/03., 76/07., 30/09., 49/11.)

10. Prekršaji u području prostornog uređenja, gradnje i zaštite okoliša:

- Zakon o zaštiti okoliša (Narodne novine 110/07.)
- Zakon o prostornom uređenju i gradnji (Narodne novine 76/07., 38/09., 55/11., 90/11.)

11. Prekršaji u području pomorstva i prometa na cestama:

- Zakon o sigurnosti prometa na cestama (Narodne novine 67/08., 48/10., 74/11.)
- Pomorski zakonik (Narodne novine 181/04., 76/07., 146/08., 61/11.).

Predloženi prikaz jasno dočarava kako su izvori prekršajnog prava brojni, ali treba naglasiti kako ovaj pregled postojećih zakona nije cjelovit jer ne sadrži sve zakone koji obuhvaćaju ovu iznimno veliku materiju kojom se propisuju prekršaji i prekršajne sankcije.

4.5. Osnovne značajke Prekršajnog zakona

Prekršajni zakon je opći propis (lat. *lex generalis*) kojim se propisuju odredbe koje se odnose na sve prekršaje propisane u drugim zakonima i drugim propisima kojima se propisuju prekršaji i njihove sankcije. Ta činjenica proizlazi iz članka 11. PZ-a.

PZ je po svojoj strukturi podijeljen na dva dijela – materijalno-pravni i postupovni dio. U prvom, materijalno-pravnom dijelu propisuju se odred-

be kojima se definiraju i reguliraju osnovni pojmovi (instituti) i načela prekršajnog prava. Materijalnopравни dio PZ-a čine odredbe članka 1.-81. tog Zakona.

Drugi dio PZ-a odnosi se na postupovne odredbe kojima se detaljno reguliraju pitanja provođenja prekršajnog postupka, njegovi oblici te druga pitanja vezana uz prekršajni postupak. Posebno treba naglasiti da postupovni dio PZ-a ne sadrži opise prekršaja i sankcije predviđene za njih, već da su činjenični opisi prekršaja i njihove propisane sankcije sadržane u drugim mnogobrojnim propisima (zakoni i odluke jedinica lokalne i područne /regionalne/ samouprave). Posebni dio PZ-a čine odredbe članka 82.-258. tog Zakona.

4.6. Odluke jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave kao izvor

Ustav Republike Hrvatske građanima jamči pravo na lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu. Jedinice lokalne samouprave su županije, a područne (regionalne) gradovi i općine. U području svoga djelovanja navedene jedinice mogu donositi odluke unutar kojih mogu propisivati prekršaje i njihove sankcije. Navedeno je moguće isključivo iz domene njihovog djelovanja. Županije kao jedinice područne (regionalne) samouprave obavljaju poslove od područnog (regionalnog) značenja, a osobito poslove koji se odnose na zdravstvo, školstvo, gospodarski razvoj, promet i prometnu infrastrukturu, prostorno i urbanističko planiranje, te planiranje i razvoj mreže zdravstvenih, obrazovnih, socijalnih i kulturnih ustanova. Gradovi i općine kao jedinice lokalne samouprave obavljaju poslove iz lokalnog djelokruga kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, a osobito poslove koji se odnose na uređenje naselja i stanovanja, prostorno i urbanističko planiranje, komunalne djelatnosti, brigu o djeci, primarnu zdravstvenu zaštitu, socijalnu skrb, odgoj i osnovno obrazovanje, kulturu, tjelesnu kulturu i sport, zaštitu potrošača, zaštitu i unapređenje prirodnog okoliša, civilnu i protupožarnu zaštitu.³⁹

Odluke koje se donose i u kojima se propisuju prekršaji su brojne. Kao primjer mogu se navesti neke od njih: Odluka o komunalnom redu Grada Zagreba, Odluka o grobljima Grada Zagreba (i dr. gradova u Republici Hrvatskoj), Odluka o komunalnom redu Grada Splita, Odluka o grbu i zastavi Splitsko-dalmatinske županije, Odluka o komunalnom redu Grada Osijeka, Odluka o komunalnom redu Grada Dubrovnika, Od-

³⁹ Ustav Republike Hrvatske, NN 85/10. – pročišćeni tekst, čl. 134. i 135. st. 1.

luka o prekršajima protiv javnog reda i mira na području Općine Jelsa (otok Hvar), te mnogobrojne druge odluke.

V. OSNOVNE NAZNAKE O TEMELJNIM NAČELIMA PREKRŠAJNOG PRAVA

Prema općenitoj definiciji načela su temeljni postulati i pravila po kojima se treba ravnati prilikom primjene prava.

Iz materijalnopравnih odredbi PZ-a proizlaze ukupno četiri načela prekršajnog prava:

- načelo zakonitosti, članak 2. PZ-a
- načelo krivnje, članak 4. PZ-a
- načelo zabrane povratnog (retroaktivnog) djelovanja propisa o prekršajima, članak 3. stavak 1. PZ-a
- načelo obvezne primjene blažeg zakona, članak 3. stavak 2. PZ-a.

Načelo zakonitosti, članak 2. PZ-a

Prema načelu zakonitosti (lat. *nullum crimen, nulla poena sine lege* – nema kažnjivog djela niti kazne bez zakona), prekršaji i prekršajnopравne sankcije mogu se propisivati zakonom i odlukama jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave mogu propisivati prekršaje i prekršajnopравne sankcije samo za povrede propisa koje ona donose na temelju svoje nadležnosti utvrđene Ustavom i zakonom i tu ovlast ne mogu delegirati na drugoga. U skladu s načelom zakonitosti nitko ne može biti kažnjen niti se prema njemu može primijeniti druga prekršajnopравna sankcija za djelo koje prije nego je bilo počinjeno nije bilo zakonom ili međunarodnim pravom ili odlukom jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave određeno kao prekršaj i za koji zakonom ili odlukom jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave nije bilo propisano koja se vrsta i mjera prekršajnopравne sankcije počinitelju može izreći, odnosno primijeniti. Također, u skladu s načelom zakonitosti zakoni moraju biti pisani, jasni, određeni i ne smiju se primjenjivati unazad, tj. retroaktivno. Iznimka od posljednje navedenog jest načelo obvezne primjene blažeg zakona iz članka 3. stavka 2. PZ-a.

Načelo krivnje, članak 4. PZ-a

Krivnja za počinjeni prekršaj utvrđuje se temeljem zakonom propisanog i provedenog postupka po kojem se donosi odluka o krivnji. Načelo krivnje (lat. *nullum crimen, nulla poena sine culpa* – nema kažnjivog djela niti kazne bez krivnje), izražava da nitko ne može biti kažnjen

ni se prema njemu može primijeniti druga prekršajnoppravna sankcija, ako nije kriv za počinjeni prekršaj.

Načelo zabrane povratnog (retroaktivnog) djelovanja propisa o prekršajima, članak 3. stavak 1. PZ-a

Načelo zabrane povratnog (retroaktivnog) djelovanja propisa o prekršajima odnosi se na pravilo po kojem se prema počinitelju prekršaja primjenjuje propis koji je bio na snazi u vrijeme kad je prekršaj počinjen.

Načelo obvezne primjene blažeg zakona, članak 3. stavak 2. PZ-a

Načelo obvezne primjene blažeg zakona je iznimka od načelne zabrane retroaktivne primjene Prekršajnog zakona. U slučaju da se nakon počinjenja djela propis jednom ili više puta izmijeni, obvezno se primjenjuje propis koji je blaži za počinitelja.

VI. O PRIMJENI PREKRŠAJNOGA PRAVA REPUBLIKE HRVATSKE

6.1. Prostorno važenje hrvatskoga prekršajnog zakonodavstva

U skladu s člankom 12. stavkom 1.-5. PZ-a prekršajno pravo Republike Hrvatske primjenjuje se na svakoga tko počini prekršaj na njezinom području (lat. *ius puniendi* – pravo kažnjavanja pojedine države). Prekršaj je počinjen na području Republike Hrvatske kad je počinitelj na tom području radio ili bio dužan raditi ili kad je posljedica nastupila na njezinu području. U slučaju počinjenja prekršaja koji je propisan odlukom jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, prekršajni će se postupak voditi, ako je prekršaj počinjen na području te jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave. Prethodno navedeno načelo važenja hrvatskoga prekršajnog zakonodavstva u prostoru naziva se teritorijalno načelo, koje se dopunjava s još dva načela – načelom zastave broda i načelom registracije zrakoplova. Prema njima će se propisi o prekršajima koji vrijede na cijelom području Republike Hrvatske primjenjivati i na svakoga tko izvan njezinog područja počini prekršaj na domaćem brodu ili zrakoplovu.

6.2. Primjena materijalnopравnih odredbi Prekršajnog zakona

U pogledu primjene materijalnopравnih odredbi PZ-a, treba reći da se one odnose na sve prekršaje propisane zakonima i drugim propisima kojima se propisuju prekršaji. Ako zakonom nije drukčije određeno, propisi o prekršajima koji se odnose na fizičke osobe primjenjuju se i na odgovorne osobe u pravnoj osobi (više o navedenom u daljnjem dijelu teksta u kojem će se razmatrati o prekršajnopравnoj odgovornosti pravnih osoba), obrtnike i osobe koje obavljaju samostalnu djelatnost.

6.3. Isključenje primjene prekršajnog zakonodavstva

Postoje slučajevi u kojima je primjena prekršajnog zakonodavstva isključena. Prekršajno zakonodavstvo se ne može primijeniti prema djeci, što znači da se protiv njih ne može voditi prekršajni postupak niti im se može izreći prekršajna sankcija (čl. 9. st. 1. PZ-a). Dijete je osoba koja u vrijeme počinjenja prekršaja nije navršila četrnaest godina. Kada se dijete učestalo (više od dva puta) ponaša na način kojim ostvaruje obilježja težih prekršaja (za koje je predviđena kazna zatvora), nadležno državno tijelo za postupanje povodom počinjenih prekršaja obavijestit će o ponašanju djeteta roditelje ili skrbnike i centar za socijalnu skrb

prema njegovom prebivalištu ili boravištu roditelja ili skrbnika (st. 2.). Za počinjeni prekršaj djeteta kaznit će se roditelj ili drugi tko dijete nadzire, ako je taj prekršaj u izravnoj vezi s propuštenim nadzorom roditelja ili drugog tko je nadzirao to dijete (st. 3.).⁴⁰

Prekršajno zakonodavstvo ne može se primijeniti niti prema neubrojivim osobama. O neubrojivosti će više biti rečeno u poglavlju posvećenom razjašnjavanju pojma krivnje.

6.4. Nemogućnost primjene prekršajnog prava u posebnim slučajevima

U članku 10. PZ-a je propisano da se protiv počinitelja prekršaja koji je već u kaznenom postupku pravomoćno⁴¹ proglašen krivim za kazneno djelo koje obuhvaća i obilježja počinjenog prekršaja, ne može pokrenuti prekršajni postupak za taj prekršaj, a ako je postupak pokrenut ili je u tijeku da se ne može nastaviti i dovršiti. Navedeno proizlazi iz pravila da kazneni postupak, kao onaj koji je po svojoj naravi teži, apsorbira prekršajni postupak, tako da više ne postoji potreba za pokretanjem prekršajnog postupka, ako još nije pokrenut ili za njegovim daljnjim vođenjem ako je u tijeku.

6.5. Zastara kao razlog za nemogućnost primjene prekršajnog prava

Nastupanjem nemogućnosti primjene prekršajnog prava zbog protoka vremena treba konstatirati kako je nastupila zastara. Zastara nastupa zbog činjenice da se protekom određenog vremena od počinjenog prekršaja ili izrečene prekršajne sankcije gubi značenje i svrhovitost progona i učinkovitost izrečene prekršajne sankcije, koja bi trebala utjecati na počinitelja da ubuduće ne čini prekršaje. Prema PZ-u zastara se može odnositi na prekršajni progon (čl. 13. st. 1.-7. PZ-a) i na izvršenje prekršajnopравниh sankcija (čl. 14. st. 1.-7. PZ-a).

Prekršajni progon ne može se pokrenuti zbog zastare kada proteknu dvije godine od počinjenja prekršaja. Posebnim se zakonom može propisati dulji rok za pokretanje prekršajnog postupka za prekršaje propisane tim zakonom, ali ne dulji od tri godine. Navedeni rokovi od dvije,

⁴⁰ Primjer, čl. 27. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira, NN 5/90., 30/90., 47/90., 29/94.

⁴¹ Sudska presuda je pravomoćna kada se protiv nje više ne može uložiti žalba zbog protoka žalbenog roka ili zbog odricanja osoba koje imaju pravo na žalbu od tog prava.

odnosno tri godine predstavljaju relativne zastarne rokove (relativna zastara) jer njihovim nastupanjem još nije nastupila apsolutna nemogućnost poduzimanja progona (apsolutna zastara). Treba navesti da zastara ne teče za vrijeme za koje se prema zakonu prekršajni progon ne može poduzeti ili se ne može nastaviti. Prekida se svakom postupovnom radnjom nadležnog tijela koja se poduzima radi prekršajnog progona počinitelja zbog počinjenog prekršaja, a nakon svakog prekida zastara počinje ponovno teći. Apsolutna zastara prekršajnog progona nastupa u svakom slučaju kad protekne dvaput onoliko vremena koliko je prema zakonu određena zastara prekršajnog progona. Nastupanjem apsolutne zastare dolazi do apsolutne nemogućnosti poduzimanja bilo koje radnje kako bi se izvršio prekršajni progon.

Odredbama o zastari izvršenja prekršajnopравnih sankcija propisuje se da izvršenje izrečene ili primijenjene prekršajnopравne sankcije ne može započeti zbog zastare kad protekne dvije godine od dana pravomoćnosti odluke o prekršaju kojom je sankcija izrečena ili primijenjena (relativna zastara). Zastara izvršenja kazne i primjena drugih prekršajnopравnih sankcija počinje teći od dana pravomoćnosti odluke kojom je kazna izrečena ili određena primjena drugih prekršajnopравnih sankcija. Ako se radi o kazni iz opozvane uvjetne osude, zastara počinje teći od dana pravomoćnosti odluke o opozivu. Zastara izvršenja ne teče za vrijeme za koje se prema zakonu izvršenje kazne ili primjena druge prekršajnopравne sankcije ne može započeti ili nastaviti. Prekida se svakom radnjom nadležnog tijela poduzetom radi izvršenja kazne ili primjene druge prekršajnopравne sankcije, a nakon svakog prekida zastara počinje ponovno teći. Apsolutna zastara izvršenja kazne i primjena druge prekršajnopравne sankcije u svakom slučaju nastupa kada proteknu tri godine od dana pravomoćnosti odluke kojom je izrečena kazna ili primijenjena druga prekršajnopравna sankcija. Nastupanjem apsolutne zastare dolazi do apsolutne nemogućnosti poduzimanja bilo koje radnje s namjerom izvršenja kazne ili primjene druge prekršajnopравne sankcije.

VII. POČINJENJE PREKRŠAJA U ODNOSU NA VRIJEME, MJESTO I NAČIN

7.1. Vrijeme počinjenja prekršaja (*tempus commissi delicti*)

Vremensko određenje počinjenja prekršaja iznimno je važno pri utvrđivanju je li prekršaj uopće počinjen (naravno ako je propisan kao takav), je li nastupila zastara, je li osoba u to vrijeme bila ubrojiva, treba li primijeniti blaži zakon prema počinitelju, nadalje kod prekršaja kod kojih između radnje i nastupjele posljedice postoji duži vremenski period (distancioni prekršaji) i sl. Prekršajni zakon propisuje da je vrijeme počinjenja prekršaja ono vrijeme kada je počinitelj radio ili je bio dužan raditi, bez obzira na to kada je nastupila posljedica prekršaja (čl. 16. PZ-a). Samo to vrijeme kao *tempore criminis* bit će pravno relevantno.

7.2. Mjesto počinjenja prekršaja (*locus commissi delicti*)

Prema PZ-u mjesto počinjenja prekršaja je definirano kao mjesto gdje je počinitelj radio ili bio dužan raditi i u mjestu gdje je u cjelini ili djelomično nastupila posljedica prekršaja, a u slučaju kažnjivog pokušaja i gdje je posljedica trebala nastupiti (čl. 17.). Navedeno zakonsko određenje ravna se prema teoriji jedinstva djela ili ubikviteta (lat. *ubiquens* – svugdje, bilo gdje).

7.3. Način počinjenja prekršaja

Prekršaji se s obzirom na način počinjenja mogu počinuti činjenjem (komisivni delikti) ili nečinjenjem (omisivni delikti), što proizlazi i iz članka 15. stavka 1.-3. PZ-a. Činjenje je neka nedozvoljena aktivna radnja iz koje proizlaze određene posljedice, dok je nečinjenje nedozvoljeno propuštanje dužne radnje koja rezultira određenim posljedicama. Prekršajni zakon pobliže definira počinjenje prekršaja nečinjenjem kao situaciju u kojoj je počinitelj koji je pravno obavezan spriječiti nastupanje propisom opisane posljedice prekršaja to propustio učiniti,⁴² a takvo je propuštanje po djelovanju i značenju jednako počinjenju tog djela činjenjem. U slučaju počinjenja prekršaja nečinjenjem propisana je mogućnost blažeg kažnjavanja počinitelja prekršaja, osim ako se radi o prekršaju koji se može počinuti isključivo nečinjenjem. Treba spomenuti i važnost uzročnosti (kauzaliteta) kod počinjenja prekršaja, pod kojom se razumijeva činjenica da je baš zbog čovjekove radnje nastupila određena

⁴² Navedena osoba se u kaznenopravnoj teoriji naziva garant.

na posljedica. Teorija ekvivalencije zastupa jednaku vrijednost svih uzroka koji su (izravno ili neizravno) prethodili nastanku određene posljedice.

VIII. STADIJI POČINJENJA PREKRŠAJA (*iter criminis*)

Prilikom počinjenja prekršaja mogu se razlikovati pojedini stadiji počinjenja prekršaja (tzv. kriminalni put ili lat. *iter criminis*), pri čemu treba razlikovati namjerni i nehajni prekršaj. Mogući stadiji prekršaja počinjenog isključivo s namjerom su:

- donošenje odluke o počinjenju prekršaja
- pripremanje prekršaja
- pokušaj prekršaja
- dovršeni prekršaj.

Donošenje odluke o počinjenju prekršaja

Navedeno se može odnositi na donošenje odluke jednog ili više počinitelja kao supočinitelja o počinjenju nekog prekršaja, npr. iz područja javnog reda i mira, javnog okupljanja, nereda na športskim natjecanjima i sl.

Pripremanje prekršaja

Navedeno može obuhvaćati organiziranje, dogovaranje, planiranje i druge slične aktivnosti.

Pokušaj prekršaja

Kažnjavanje za pokušaj prekršaja je rijetko jer su prekršaji prevladavajuće nehajna djela. Pokušaj prekršaja kažnjiv je, ako je to zakonom izričito predviđeno (čl. 21. PZ-a).

Dovršeni prekršaj

Prekršaj kao kažnjivo djelo je počinjen kada su ostvarena propisima propisana obilježja prekršaja (poduzimanje radnje/propuštanje dužne radnje – nastup posljedice).

Nehajno počinjeni prekršaji obuhvaćaju isključivo stadij dovršenog prekršaja.

IX. RAZLOZI ZA ISKLJUČENJE PROTUPRAVNOSTI PREKRŠAJA

9.1. Uvodno o razlozima

U prekršajnom pravu (kao i u kaznenom pravu za kaznena djela) protupravnost nekog činjenja ili nečinjenja ponekad je u potpunosti isključena iako su ostvarena sva obilježja prekršaja propisana zakonom. Prekršajni zakon propisuje razloge koji, ako se ostvare u pojedinom konkretnom slučaju, predstavljaju razloge za isključenje protupravnosti u prekršajnom pravu. Ti razlozi u skladu s PZ-om su:

- nužna obrana (čl. 18. PZ-a)
- krajnja nužda (čl. 19. PZ-a)
- sila ili prijetnja (čl. 20. PZ-a).

9.2. Nužna obrana kao razlog za isključenje protupravnosti

Prekršajnim je zakonom u članku 18. stavku 1. propisano kako nema prekršaja kad je počinitelj postupao u nužnoj obrani. Pri tome se nužna obrana zakonski definira kao ona obrana koja je prijeko potrebna da počinitelj od sebe ili drugoga odbije istodobni ili izravno predstojeći protupravni napad (st. 2.). U slučaju da je pri poduzimanju radnji u nužnoj obrani počinitelj prekoračio granice nužne obrane, PZ propisuje mogućnost blažeg kažnjavanja (st. 3.), o čemu će odlučivati nadležan sud.

Pri razmatranjima o nužnoj obrani treba općenito navesti kako se pravo na nužnu obranu izvodi iz načela samozaštite i načela potvrđivanja prava. Prema načelu samozaštite nitko nije dužan trpjeti povrede svojih dobara i ovlašten ih je silom braniti. Načelo potvrđivanja prava bazira se na pravnom shvaćanju da se od napadnutog nikada ne smije tražiti da uzmakne i da se spašava bijegom,⁴³ jer bi tada pravo ustuknulo pred nepravom. Stoga priznanje prava na nužnu obranu osigurava da pravo osigura prevlast nad nepravom.

Treba navesti da je pravo na nužnu obranu sadržano u članku 29. Kaznenog zakona Republike Hrvatske⁴⁴ i u pojedinim drugim zakonima, primjerice članak 91. stavak 1. točka 1. Zakona o policijskim poslovima i ovlastima⁴⁵ koji kaže da je policijski službenik ovlašten uporabiti vatreno

⁴³ Takav bijeg naziva se sramotan bijeg (lat. *turpis fuga*), koji se ni od koga ne bi smio zahtijevati jer se svatko ima pravo braniti od protupravnog napada.

⁴⁴ Kazneni zakon Republike Hrvatske, NN 110/97., 27/98., 50/00., 129/00., 51/01., 111/03., 190/03., 105/04., 84/05., 71/06., 152/08., 57/11.

⁴⁵ Zakon o policijskim poslovima i ovlastima, NN 76/09.

oružje, između ostalog, u nužnoj obrani, te u članku 40. stavku 3. Zakona o privatnoj zaštiti⁴⁶.

Da bi pravo na nužnu obranu postojalo moraju biti zadovoljeni određeni uvjeti:

- Napad mora biti stvaran.

Radi se o svakom povređivanju ili ugrožavanju nekog pravno zaštićenog dobra koje potječe od čovjeka. Opasnost koja potječe od životinje, njezin napad na čovjeka i sl., otklanja se primjenom instituta krajnje nužde. Napad se, u smislu nužne obrane, osim činjenjem kao aktivnom radnjom može izvršiti i nečinjenjem. Kad se napad vrši nečinjenjem, nužna se obrana sastoji u tome da se osobu koja bi morala nešto učiniti, ali to ne čini, natjera da to nešto učini ili da ona osoba koja je uočila tu potrebu za činjenjem sama poduzme određenu radnju pa na taj način ona u biti poduzima nužnu obranu.

- Napad mora biti usmjeren na pravom zaštićena pravna dobra (primjerice red na športskim natjecanjima, javni red i mir i sl.).
- Napad mora biti protupravan.

Navedeno znači da neka osoba koja je prethodno poduzela prvotni napad usmjeren na neku drugu osobu se ne može pozivati na nužnu obranu kada je ta druga, a ranije napadnuta osoba, poduzela obrambene radnje u nužnoj obrani. Prema tome, nije dozvoljeno pozivati na nužnu obranu protiv radnji koje su već poduzete u nužnoj obrani. Također se ne može pozivati na nužnu obranu kad su već poduzete određene radnje usmjerene na otklanjanje opasnosti kod krajnje nužde kao razlog za isključenje protupravnosti. Odredbe PZ-a o krajnjoj nuždi bit će razmotrene u idućem poglavlju.

- Napad mora biti istodobni ili izravno predstojeći.

Radi se o situacijama u kojima određeno ponašanje svakog trenutka može prouzročiti povređivanje nekog zaštićenog dobra, tako da svako daljnje odlaganje obrambene radnje može dovesti do neuspjeha, odnosno do nemogućnosti obrane tog zaštićenog dobra. Primjerice, kod kretanja oštećenika prema optuženiku u namjeri da se s njim fizički obračuna, pravo na nužnu obranu traje za sve vrijeme trajanja napada, te za vrijeme kada je napad privremeno prekinut.

- Kod napada ne traži se od napadnutog da obrana bude samo defenzivna, i to u smislu odbijanja ili pariranja uda-

⁴⁶ Zakon o privatnoj zaštiti, NN 63/08., 31/10., 139/10.

raca. Obrana može biti i ofenzivna u smislu protunapada, ako se osoba ne može drugačije obraniti te da bi se sa sigurnošću mogao odbiti napad.

- Prilikom poduzimanja radnji u nužnoj obrani napadnuti je dužan prihvatiti pomoć treće/trećih osoba, ako su je one spremne pružiti pravodobno i učinkovito.
- Razmjernost između napadnutog dobra i onog povrijeđenog u obrani nije potrebna pa je moguće povrijediti i dobro višeg ranga od onog koje je napadnuto. Kod krajnje nužde postoji obveza poštovanja te razmjernosti.

No iznimno postoje određena ograničenja prava na nužnu obranu u kojim bi slučajevima osoba koja poduzima radnje u nužnoj obrani ipak trebala poduzeti defenzivnu obranu u smislu pariranja intenzitetu napada, uklanjanja i sl. Mogu se navesti četiri takve situacije:

- napad osobe koja nije kriva (radi se o djeci, duševnim bolesnicima, teško pijanim osobama, osobama u neotklonjivoj zabludi)
- napad osobe kojoj je napadnuti garant (primjerice, napad osobe o kojoj se napadnuti dužan brinuti – bračni drug, bliski srodnik i sl.)
- beznačajni napad (primjerice, ako se radi o drskom ponašanju napadača)
- isprovocirani napad (napadnuti je svojim ponašanjem izazvao napad).

Od nužne obrane koja isključuje protupravnost treba razlikovati situaciju putativne (lat. *puto* – mislim) nužne obrane u kojem slučaju počinitelj pogrešno smatra da postoji napad, dok on doista ne postoji. U tom slučaju se uopće ne radi o nužnoj obrani i protupravnost nije isključena.

Pri poduzimanju nužne obrane može doći do tzv. prekoračenja nužne obrane u kojem slučaju protupravnost neće biti isključena i prekršaj će biti počinjen. Za takav slučaj predviđena je zakonska mogućnost blažeg kažnjavanja počinitelja prekršaja. Tako se pri prekoračenju nužne obrane može raditi o tzv. intenzivnom i ekstenzivnom prekoračenju nužne obrane. Pri intenzivnom prekoračenju nužne obrane obrana po intenzitetu nadmašuje napad, dok pri ekstenzivnom prekoračenju napadnuti je povrijedio napadača dok napad još nije otpočeo ili je u međuvremenu okončao. Navedene situacije ne predstavljaju nužnu obranu i protupravnost prekršaja nije isključena.

9.3. Krajnja nužda kao razlog za isključenje protupravnosti

Prekršajnim zakonom u članku 19. stavku 1. propisano je da nema prekršaja kad je počinitelj ostvario njegova propisana obilježja radi toga da od sebe ili drugoga otkloni istodobnu ili izravno predstojeću neskrivljenu opasnost koja se na drugi način nije mogla otkloniti, a pri tom je učinjeno zlo manje od onoga koje je prijetilo. Ta odredba predstavlja krajnju nuždu kao razlog za isključenje protupravnosti.

Opasnost možemo definirati kao stanje u kojem postoji vjerojatnost da će nastupiti povreda nekog pravnog dobra i neovisno je iz kojeg izvora ona potječe (napad životinja, prirodne sile, fiziološke potrebe – glad, žeđ i sl.). Već je ranije napomenuto kako se napad čovjeka tretira u skladu s odredbom o nužnoj obrani, a opasnost koja proizlazi iz napada životinje prema odredbama vezanim uz krajnju nuždu. Pravna dobra koja se štite nisu točno određena i propisana. Opasnost može prijetiti počinitelju ili nekom drugom, opasnost mora biti istodobna s onom radnjom kojoj je se otklanja i mora biti neskrivljena. Radnja koja se poduzima u krajnjoj nuždi mora biti najblaže sredstvo, tj. takvo sredstvo koje tuđe dobro povređuje u najmanjoj mogućoj mjeri (*učinjeno zlo je manje od onoga koje je prijetilo*). Za razliku od nužne obrane kod krajnje nužde traži se razmjernost u otklanjanju opasnosti.

Kao i kod nužne obrane, krajnja nužda može biti putativna krajnja nužda u kojem slučaju počinitelj zamišlja opasnost koja doista ne postoji. Otklanjanje takve nepostojeće opasnosti te pri tom činjenje nekog zla u zakonskom smislu riječi, bit će prekršaj.

Nužno je naglasiti kako su policijski službenici, vatrogasci i osobe sličnih zanimanja dužni izložiti se opasnosti, ali do određene mjere, a to je ona u kojoj neće izazvati vlastitu pogibelj.

Člankom 19. stavkom 2. PZ-a propisana je krajnja nužda kao razlog za oslobođenje od kazne. U njemu se navodi da će se počinitelj osloboditi od kazne za počinjeni prekršaj kad je postupao radi toga da od sebe ili drugoga otkloni istodobnu ili izravno predstojeću neskrivljenu opasnost koja se na drugi način nije mogla otkloniti, a pri tom je učinjeno zlo jednako onom koje je prijetilo. Nužno je uočiti navedenu razliku i razgraničiti taj slučaj u odnosu na krajnju nuždu kao razlog za isključenje protupravnosti gdje je počinjeno zlo manje od onoga koje je prijetilo. Kod krajnje nužde kao razlog za isključenje protupravnosti jasno je da prekršaja nema, dok kod krajnje nužde kao razloga za oslobođenje od kazne prekršaj je počinjen, ali počinitelj će se osloboditi od kazne.

9.4. Sila ili prijetnja kao razlog za isključenje protupravnosti

Prema definiciji u kaznenom, a time i prekršajnom pravu sila je određena uporaba fizičke snage prema drugoj osobi s nakanom da bi se od te osobe iznudilo neko njezino ponašanje. Kod sile razlikujemo neodoljivu ili apsolutnu silu (lat. *vis absoluta*) i odoljivu ili relativnu silu (lat. *vis compulsiva*).

U članku 20. stavku 1. PZ-a propisano da nema prekršaja kad je počinitelj postupao pod djelovanjem neodoljive sile. Neodoljiva sila je izravno iznuđivanje nekog ponašanja čime se onemogućuje voljno upravljanje osobe svojim vlastitim ponašanjem tako da ona nema mogućnosti u voljnom izboru ponašanja (primjena omamljujućih sredstava, hipnoza i sl.). Ponašanja proizašla isključivo utjecajem neodoljive sile predstavljaju razlog za isključenje protupravnosti prekršaja.

Drugačiji je slučaj kada je počinitelj počinio prekršaj pod djelovanjem sile kojoj se moglo odoljeti. Osoba (počinitelj) je pod utjecajem odoljive sile kada ima mogućnost voljno odabrati način svojeg ponašanja, što je pri utjecaju neodoljive sile izostalo. Prijetnja se ravna istovjetno odredbama o činjenju prekršaja pod utjecajem odoljive sile. U slučaju odoljive sile ili prijetnje primijenit će se odredba članka 19. stavka 2. PZ-a vezana uz krajnju nuždu kao razlog za oslobođenje od kazne, pri čemu se ta sila ili prijetnja uzima kao neskrivljena opasnost.

X. SUDIONIŠTVO KOD PREKRŠAJA (pojedinačni počinitelji prekršaja i sudionici)

Prekršaj može počinuti jedna ili više osoba. Kada prekršaj počini jedna osoba govorimo o pojedinačnom počinitelju prekršaja. Vrlo često u praksi u počinjenju prekršaja može sudjelovati više osoba, i to bilo kao supočinitelji u činjenju prekršaja ili kao poticatelji ili pomagatelji. Njihove uloge bitno je razlikovati jer počinitelji i supočinitelji svojim činjenjem ili nečinjenjem ostvaruju pojedini prekršaj dok poticatelji i pomagatelji kao sudionici samo potiču ili pomažu u počinjenju prekršaja. U svakom slučaju supočinitelji, poticatelji i pomagatelji u širem smislu su sudionici u počinjenju prekršaja.

Člankom 22. stavkom 1. PZ-a definiran je pojedinačni počinitelj prekršaja kao osoba koja vlastitim činjenjem ili nečinjenjem ili posredstvom druge osobe počinu prekršaj. Posredstvom druge osobe može se počinuti prekršaj kada tu drugu osobu koristimo za izvršitelja prekršaja, ali bez njezinog znanja i svijesti da čini prekršaj. U tom je slučaju ta osoba sredstvo izvršenja u rukama počinitelja koji koristi zabludu, neznanje ili neke druge nedostatke koji postoje kod te osobe koju iskorištava.

Prema članku 22. stavku 3. supočinitelji prekršaja su dvije osobe ili više osoba (počinitelji) koje na temelju zajedničke odluke počine prekršaj tako da svaka od njih sudjeluje u počinjenju ili na drugi način bitno pridonosi počinjenju prekršaja.

Nužno je istaknuti kako pojedinačni počinitelj i supočinitelji vladaju počinjenjem prekršaja, odnosno imaju vlast nad djelom u smislu da imaju upravljačku volju i doprinose djelu određene težine, dok su poticatelj i pomagatelj sudionici u počinjenju prekršaja koji ne vladajući počinjenjem prekršaja, već poticanjem ili pomaganjem samo pridonose njegovom počinjenju.

Vezano uz odgovornost i kažnjavanje sudionika iz članka 23. PZ-a, treba navesti kako je propisano da svaki supočinitelj odgovara u granicama svoje namjere ili nehaja (oblici krivnje koji će detaljnije biti razmotreni u daljnjem dijelu teksta), a poticatelj i pomagatelj odgovaraju u granicama svoje namjere.

Poticanje i pomaganje predstavljaju sudioništvo pri počinjenju prekršaja (čl. 24. st. 1.-3. PZ-a). Poticanje je namjerno navođenje neke osobe koja nije donijela odluku o počinjenju prekršaja da ga počinu. Ako je osoba koju se potiče već prije poticanja donijela čvrstu odluku o počinjenju prekršaja neće se raditi o poticanju i takvo poticanje bit će neuspjelo. Ako je osoba stvorila odluku o počinjenju prekršaja koja još uvijek nije čvrsta pa se poticanjem učvrstila ili ako se dvoji u odluci pa se poticanjem kod te osobe stvorila čvrsta odluka, itekako će se raditi o poti-

canju na počinjenje prekršaja. Kao modus za poticanje može se navesti davanje ili obećanje nekog poklona, nagovaranje, prijetnja, klađenje ili bilo koji drugi način koji je kod počinitelja prekršaja stvorio čvrstu odluku za počinjenje prekršaja.

Pomaganjem u počinjenju prekršaja smatra se osobito davanje savjeta ili uputa kako da se poćini prekršaj, stavljanje počinitelju na raspolaganje sredstava za poćinjenje prekršaja, unaprijed obećano prikrivanje prekršaja, počinitelja, sredstava kojim je prekršaj poćinjen, tragova prekršaja ili predmeta pribavljenih prekršajem.

Poticatelj i pomagatelj će se za poticanje i pomaganje kazniti kao da su sami poćinili prekršaj, ali kod pomagatelja je predviđena i mogućnost blažeg kažnjavanja o čemu će odlučiti nadležan sud. Prekršajne odgovornosti poticatelja i pomagatelja neće biti, ako je prekršaj ostao u pokušaju za koji nije propisana prekršajna odgovornost.

XI. KRIVNJA

11.1. Definiranje pojma krivnje

Krivnja (lat. *culpa*) subjektivan je element protupravnosti. Definiramo je kao subjektivan odnos počinitelja prema djelu zbog kojeg mu se može, kao prijekor, izreći propisana prekršajnoppravna sankcija. U pravnoj teoriji egzistiraju tri teorije krivnje – psihološke, normativne i psihološko-normativne. Prevladavajuća je posljednja psihološko-normativna, prema kojoj krivnja obuhvaća i svijest o djelu i svijest o protupravnosti djela.

U skladu s tim je i opisan sadržaj krivnje iz članka 25. PZ-a, u kojem se navodi kako je za prekršaj kriv počinitelj koji je u vrijeme počinjenja prekršaja bio ubrojav, koji je postupao iz nehaja, a bio je svjestan ili je bio dužan i mogao biti svjestan da je djelo zabranjeno (svijest o protupravnosti prekršaja) ili je postupao s namjerom, kad je propisom o prekršaju propisana prekršajna odgovornost za taj oblik krivnje (navedeno je iznimka u prekršajnom pravu jer je temeljni oblik krivnje u prekršajnom pravu nehaj).

Za utvrđivanje krivnje kod počinitelja prekršaja uvijek je bitno da je u vrijeme njegovog počinjenja počinitelj bio ubrojav jer ako nije bio ubrojav neće moći prekršajno odgovarati zbog nemogućnosti primjene prekršajnog prava prema neubrojavim osobama. Ako je počinitelj prekršaja u vrijeme njegovog počinjenja bio znatno smanjeno ubrojav, PZ propisuje blaže kažnjavanje za prekršaj.

11.2. Nehaj i namjera kao oblici krivnje

Nehaj i namjera su dva temeljna oblika krivnje. Prekršaji se pretežno čine iz nehaja i stoga je u prekršajnom pravu nehaj temeljni oblik krivnje. Drugačija situacija je u kaznenom pravu zato što su kaznena djela pretežno namjerna djela, dok se za nehaj kažnjava samo ako je i taj oblik krivnje zakonom propisan kao moguć za počinjenje pojedinog kaznenog djela. Inače, nehaj u odnosu na namjeru je blaži oblik krivnje.

Odredbe vezane uz nehaj i namjeru nalaze se u članku 28. PZ-a. Nehaj se kao oblik krivnje može podijeliti na svjesni i nesvjesni nehaj, a namjera na izravnu i neizravnu.

U skladu s navedenim počinitelj postupa sa svjesnim nehajem (lat. *luxuria* - razuzdanost, objijest), kad je svjestan da može počinuti prekršaj, ali lakomislno smatra da se to neće dogoditi ili da će to moći spriječiti. Prema navedenom kod počinitelja postoji svijest o mogućnosti počinjenja prekršaja, ali on olako misli da prekršaj neće nastati ili da će uspjeti

spriječiti njegovo nastupanje i na taj način griješi. U tom se slučaju počinitelji pogrešno procjenjuju situaciju i svoje osobne sposobnosti.

Počinitelj postupa s nesvjesnim nehajem (lat. *negligentia* – nemarnost) kada nije svjestan da može počinuti prekršaj iako je prema svojim osobnim svojstvima i okolnostima bio dužan i mogao biti svjestan te mogućnosti. Pri navedenom počinitelj uopće nema svijest o mogućnosti nastupanja prekršaja, a morao je biti toga svjestan i trebao je uložiti dužnu pažnju te se nije smio ponašati nemarno i ne razmišljati o mogućnosti nastanka posljedica proizašlih iz njegovog nemarnog ponašanja.

S izravnom namjerom (lat. *dolus directus*), postupa počinitelj kad je svjestan da može počinuti prekršaj i upravo to hoće. Znači, svjestan je što će počinuti, zna što poduzima/propušta i želi počinuti prekršaj, odnosno ide za time da ga počini.

S neizravnom namjerom (lat. *dolus eventualis*), postupa počinitelj kada je svjestan da može počinuti prekršaj pa na to pristaje. U tom slučaju svijest o počinjenju prekršaja postoji, ali za razliku od izravne namjere počinitelj ne smjera počinjenju s istim voljnim intenzitetom kao kod izravne namjere (hoće počinuti prekršaj), već se miri se s činjenicom da prekršaj može nastupiti i na to pristaje.

11.3. Neubrojivost, u znatnoj mjeri smanjena ubrojivost i samoskrivljena neubrojivost

Ubrojivost je sposobnost neke osobe da shvaća značenje svoga postupanja i da ima mogućnost upravljati svojom voljom i čini nužnu sastavnicu krivnje. Kako bi počinitelj mogao biti kriv za počinjenje prekršaja on mora biti ubrojiv i ubrojivost je u biti pretpostavka za krivnju. Kod svakog prosječnog čovjeka ubrojivost se pretpostavlja pa stoga PZ (jednako i Kazneni zakon) ne propisuje definiciju ubrojivosti, već kao pojam zakonski definira neubrojivost i u znatnoj mjeri smanjenu ubrojivost.

Neubrojiva osoba iz članka 26. PZ-a se definira kao ona koja u vrijeme ostvarenja propisanih obilježja prekršaja nije bila u mogućnosti shvatiti značenje svojeg postupanja ili nije mogla vladati svojom voljom zbog duševne bolesti, privremene duševne poremećenosti, nedovoljnoga duševnog razvoja ili neke druge teže duševne smetnje. Iz prethodno navedenog vidljivo je da su zakonom predviđene tri biopsihološke osnove neubrojivosti. Prema tome, primjerice, duševne bolesti mogu biti neuroze, privremena duševna poremećenost može proizaći iz različitih

uzroka, primjerice, afektivnih stanja jakog intenziteta⁴⁷ koji uzrokuju suženje svijesti, a nedovoljni duševni razvoj, primjerice, predstavljaju imbecilitet i debilitet osoba. Vještaci će u svakom pojedinom slučaju vještačiti i utvrđivati je li kod počinitelja *tempore criminis* došlo do neubrojivosti. Važno je istaknuti kako neubrojiva osoba nije kriva i prema njoj se ne može izreći ili primijeniti prekršajnoppravna sankcija.

Uz neubrojivost moguć je slučaj da je počinitelj u vrijeme počinjenja prekršaja (lat. *tempore criminis*) zbog nekog od ta tri prethodno navedena stanja bio smanjeno ubrojiv u znatnoj mjeri. Kod takve smanjene ubrojivosti jasno je kako nije nastupila kompletna neubrojivost, već je došlo do smanjenja ubrojivosti za koju se prema zakonu traži da ona mora biti znatna. Navedeno će biti predmet vještačenja u kojem će se utvrđivati je li kod počinitelja *tempore criminis* došlo do smanjene ubrojivosti u znatnoj mjeri. U tom se slučaju počinitelj može blaže kazniti, ali samo ako do smanjene ubrojivosti u znatnoj mjeri nije došlo samoskrivljeno (tzv. samoskrivljena neubrojivost).

Samoskrivljena neubrojivost (lat. *actiones libere in causa, seu ad libertatem relate* – radnja slobodna u uzroku, koja je povezana sa slobodom), regulirana je člankom 27. PZ-a. Prema toj odredbi počinitelj prekršaja koji se sam svojom krivnjom doveo u stanje u kojem nije mogao shvatiti značenje svojeg postupanja ili nije mogao vladati svojom voljom zbog alkohola, droge ili drugih sredstava uz uvjet da je u vrijeme dovođenja u takvo stanje kod njega postojao nehaj glede prekršaja što ga je počinio, odnosno namjera kada je propisom o prekršaju propisano kažnjavanje za taj oblik krivnje, neće se smatrati neubrojivim. Kod samoskrivljene neubrojivosti počinitelj odgovara za prekršaj i kažnjava se kao da je *tempore criminis* bio ubrojiva osoba.

⁴⁷Afekt je kratkotrajno, prolazno ali snažno osjetilno uzbuđenje u vidu bijesa, straha i sl., koje prate jake vegetativne (ubrzani puls; crvenilo; znojenje i sl.) i motorne pojave (pokreti).

XII. TRI VRSTE ZABLUDA U PREKRŠAJNOM PRAVU

Zablude u kaznenom pa u skladu s tim i u prekršajnom pravu, mogu biti pravnorelevantne i dovesti do određenih pravnih učinaka. Općenito, zabludu (lat. *error*) možemo definirati kao pogrešnu predodžbu o nekoj okolnosti.

U prekršajnom pravu razlikujemo tri vrste zabluda:

- zabluda o protupravnosti prekršaja, članak 29. PZ -a
- zabluda o biću prekršaja, članak 30. stavak 1. PZ-a
- zabluda o okolnostima koje isključuju protupravnost, članak 30. stavak 2. PZ-a.

Zabluda o protupravnosti prekršaja, članak 29. PZ-a

U zakonskoj odredbi vezanoj uz zabludu o protupravnosti prekršaja propisano je kako nije kriv počinitelj koji iz opravdanih razloga nije znao i nije mogao znati da je djelo zabranjeno. Kod ove zablude radi se o pogrešnoj predodžbi da određeno ponašanje nije prekršaj i ona je otklon od pravnog načela da nepoznavanje prava ne ispričava (lat. *ignorantio iuris nocet*). Zakonom je propisano i u kojem će se slučaju zabluda smatrati otklonjivom, a to je situacija u kojoj bi svatko pa i počinitelj mogao lako spoznati protupravnost djela ili ako se radi o počinitelju koji je s obzirom na svoje zvanje, zanimanje ili službu bio dužan upoznati se s odgovarajućim propisom (policija, vatrogasci, vojnici, zaštitari, kemičari i dr.). Zakon je također predvidio mogućnost blažeg kažnjavanja počinitelja prekršaja ako je ova zabluda bila otklonjiva.

Zabluda o biću prekršaja, članak 30. stavak 1. PZ-a

U zakonskoj odredbi vezanoj uz zabludu o biću (obilježju) prekršaja propisuje se da nije kriv počinitelj koji u vrijeme počinjenja prekršaja nije bio svjestan nekoga njegovog zakonom ili drugim propisom određenog obilježja. U slučaju da je počinitelj bio u zabludi o propisanim obilježjima prekršaja iz nehaja, kriv je za taj prekršaj.

Zabluda o okolnostima koje isključuju protupravnost, članak 30. stavak 2. PZ-a

Treća vrsta zablude je zabluda o okolnostima koje isključuju protupravnost. U zakonskoj odredbi vezanoj uz tu vrstu zablude propisano je kako neće biti prekršaja iako je njegova propisana obilježja počinitelj ostvario s namjerom, ako je u vrijeme počinjenja djela pogrešno smat-

rao da postoje okolnosti prema kojima bi djelo bilo dozvoljeno da su one doista postojale. Ako je počinitelj bio u zabludi o okolnostima koje isključuju protupravnost iz nehaja, kaznit će se za počinjenje prekršaja. Kao tipični primjeri za ovu vrstu zablude mogu se navesti putativna nužna obrana i putativna krajnja nužda, čije odredbe su detaljno razmotrene u prethodnom dijelu teksta.

XIII. PREKRŠAJNOPRAVNE SANKCIJE

13.1. Svrha kažnjavanja i svrha prekršajnopравnih sankcija

Opća svrha prekršajnopравnih sankcija propisana je člankom 6. PZ-a iz kojeg proizlazi da je opća svrha propisivanja i izricanja ili primjene svih prekršajnopравnih sankcija upravo ta da svi građani poštuju pravni sustav, da nitko ne počini prekršaj, te da se počinitelji prekršaja ubuduće tako ponašaju.

Svrha kažnjavanja proizlazi iz članka 32. PZ-a, a ravna se u skladu s mješovitom teorijom o kaznama.⁴⁸ Uz uvažavanje opće svrhe prekršajnopравnih sankcija, ona služi da se njome izrazi društveni prijekor zbog počinjenog prekršaja, da se utječe na počinitelja i sve ostale da ubuduće ne čine prekršaje (posebna ili specijalna prevencija usmjerena na počinitelja), da se primjenom propisanih kazni utječe na svijest građana o povredi javnog poretka, društvene discipline i drugih društvenih vrijednosti, te pravednost kažnjavanja njihovih počinitelja (opća ili generalna prevencija usmjerena na sve građane).

Iz zakonskog opisa svrhe kažnjavanja može se zaključiti kako je svrha kažnjavanja usmjerena na postizanje ciljeva specijalne i generalne prevencije, te da se u tom smislu i propisuju i izriču te primjenjuju prekršajnopравne sankcije.

13.2. Vrste propisanih prekršajnopравnih sankcija

U skladu s člankom 5. stavkom 1. PZ-a prekršajnopравne sankcije koje se mogu propisati zakonom kojim se propisuje prekršaj i mogu se izreći, odnosno primijeniti prema počinitelju prekršaja jesu:

- kazne (novčana kazna i kazna zatvora)
- zaštitne mjere (čl. 50. st. 2.).

Prekršajnim zakonom su u skladu s člankom 5. stavkom 2. propisane sljedeće prekršajnopравne sankcije:

- mjere upozorenja (opomena i uvjetna osuda)
- zaštitne mjere (čl. 50. st. 1.)

⁴⁸ Postoje apsolutne teorije o kazni iz kojih proizlazi da je kazna svrhom sama sebi i kažnjava se isključivo za počinjeno djelo (retribucija), zatim relativne teorije kojima se uzima u obzir što se kažnjavanjem želi postići (uzima se u obzir i počinitelj), a ne gleda se samo da kazna bude odmazda za počinjeno kazneno djelo. Mješovite teorije objedinjavanju karakteristike oba prethodna modela.

- odgojne mjere.

Vezano uz kazne treba naglasiti kako se za prekršaj propisan zakonom počinitelj može kazniti samo novčanom kaznom i kaznom zatvora kao vrstama kazni. Kazna zatvora zakonom se može propisati samo kao stroža kazna uz propisanu novčanu kaznu. Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave mogu kao prekršajnopravnu sankciju za prekršaje odlukom propisati i izreći počinitelju prekršaja samo novčanu kaznu (čl. 31. st. 1.-3. PZ-a).

Za svaku vrstu prekršajnopравниh sankcija propisom se određuje njihova visina/trajanje i ni jedna se prekršajnopravna sankcija ne može propisati ni izreći, odnosno primijeniti u neodređenoj visini ili na neodređeno vrijeme. Navedeno proizlazi iz ranije objašnjenog načela zakonitosti.⁴⁹

13.2.1. Novčana kazna

Prekršajni zakon propisuje novčanu kaznu u točno određenim rasponima i pri tome razlikuje raspone novčanih iznosa (zakonski minimum i maksimum novčane kazne) koji se odnose na prekršaje propisane zakonom i na one koje je svojom odlukom propisala jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. U tim se okvirima propisuju kazne za prekršitelje fizičke osobe (fizičku osobu obrtnika i osobu koja obavlja drugu samostalnu djelatnost i ostale fizičke osobe koje se ne bave takvim djelatnostima) i prekršitelje pravne osobe. Vezano uz novčanu kaznu se u članku 33. stavku 1.-6. propisuje sljedeće:

- “(1) Za prekršaj propisan zakonom, za počinitelja prekršaja pravnu osobu ne može biti propisana ni izrečena novčana kazna u iznosu manjem od 2000,00 kuna ni većem od 1.000.000,00 kuna.
- (2) Za prekršaj propisan zakonom, za počinitelja prekršaja fizičku osobu obrtnika i osobu koja obavlja drugu samostalnu djelatnost koji je počinila u vezi s obavljanjem njezina obrta ili samostalne djelatnosti ne može biti propisana ni izrečena novčana kazna u iznosu manjem od 1000,00 kuna ni većem od 500.000,00 kuna.
- (3) Za prekršaj propisan zakonom, za počinitelja prekršaja fizičku osobu ne može biti propisana ni izrečena novčana kazna u iznosu manjem od 100,00 kuna ni većem od 50.000,00 kuna.
- (4) Za prekršaj propisan odlukom jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, za počinitelja prekršaja pravnu osobu ne

⁴⁹ V. Poglavlje V.

može biti propisana ni izrečena novčana kazna u iznosu manjem od 500,00 kuna ni većem od 10.000,00 kuna.

- (5) Za prekršaj propisan odlukom jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, za počinitelja prekršaja fizičku osobu obrtnika i osobu koja obavlja drugu samostalnu djelatnost koji je počinila u vezi s obavljanjem njezina obrta ili druge samostalne djelatnosti ne može biti propisana ni izrečena novčana kazna u iznosu manjem od 300,00 kuna ni većem od 5.000,00 kuna.
- (6) Za prekršaj propisan odlukom jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, za počinitelja prekršaja fizičku osobu ne može biti propisana ni izrečena novčana kazna u iznosu manjem od 100,00 kuna ni većem od 2.000,00 kuna.“

U okviru istog članka, u stavku 7. propisuju se zakonski okviri kažnjavanja novčanom kaznom za najteže prekršaje propisane zakonom (*u području ugrožavanja prirodnih bogatstava, okoliša i očuvanja prirode, sigurnosti i zdravlja na radu, rada i zapošljavanja na crno, socijalne sigurnosti, poreza, carine i financija, telekomunikacija (elektroničkih komunikacija), ugrožavanja tržišnog natjecanja, državnih robnih pričuva, biološke raznolikosti te unošenja u okoliš i stavljanja na tržište genetski modificiranih organizama ili proizvoda od njih te u području graditeljstva neispunjavanje bitnih zahtjeva za građevinu*), za koje se može propisati i izreći novčana kazna u visini najviše do dvostrukih općih maksimuma propisanih u ranije navedenom članku 33. stavku 1.-3., a za prekršaj u području ugrožavanja prirodnih bogatstava, okoliša i očuvanja prirode iznimno je moguće propisati i izreći novčanu kaznu do 1.000.000,00 kuna okrivljeniku fizičkoj osobi.

U pogledu prekršaja počinjenog iz koristoljublja kojim je ostvarena imovinska korist, PZ propisuje da se počinitelj može strože kazniti, a najviše do dvostruko propisane kazne za taj konkretni prekršaj. Koristoljublje možemo definirati kao bezobzirno i egoističko stremljenje za vlastitom korišću pri čemu osoba s takvim pobudama u dovoljnoj mjeri ne uvažava interese drugih te djeluje oprečno moralu (koristoljublje je amoralno). Iz navedenog i proizlazi potreba za strožim kažnjavanjem prekršaja počinjenih s takvim motivom.

Iz članka 33. stavka 9. PZ-a vidljivo je kako Zakon propisuje još jednu mogućnost za kažnjavanje novčanom kaznom u kojem slučaju, niti prigodom utvrđivanja kazne niti prigodom izricanja ukupne novčane kazne, ne vrijede ograničenja vezana uz maksimum novčane kazne iz članka 33. stavka 1.-8. PZ-a. Propisom o prekršaju može se za najteže prekršaje iz ranije predloženog stavka 7. propisati i izreći novčana kazna u postotku od 1% do 10% prema povrijeđenoj zaštićenoj vrijednosti.

Rokovi za plaćanje novčane kazne propisani su člankom 33. stavkom 10. PZ-a. Rok za plaćanje novčane kazne određuje sud u presudi pri čemu vodi brigu o visini novčane kazne. Taj rok ne može biti kraći od osam dana ni dulji od tri mjeseca. U opravdanim slučajevima, ovisno o visini novčane kazne i imovinskim prilikama okrivljenika, sud može odrediti obročnu otplatu novčane kazne u vremenu do šest mjeseci, izuzev ako propisom o prekršaju za to nije određen dulji rok. U slučaju da se radi o okrivljeniku iz članka 136. stavka 1. PZ-a (zadržavanje ili jamstvo u posebnim slučajevima kada okrivljenik nema prebivalište/boravište u Republici Hrvatskoj), rok plaćanja izrečene novčane kazne se može odrediti odmah.

Kada izrečena novčana kazna nije u roku određenom odlukom o izricanju novčane kazne plaćena u cijelosti ili djelomično, naplatit će se prisilno. Ako se novčana kazna u cijelosti ili djelomično ne uspije naplatiti niti prisilno u roku od godine dana od kada je nadležno tijelo za prisilnu naplatu (Porezna uprava, Ministarstvo financija) primilo zahtjev za navedenim, nadležni će sud, osim pravnoj osobi i maloljetnom osuđeniku, zamijeniti novčanu kaznu kaznom zatvora. Pri tome će se svakih započelih tristo kuna novčane kazne računati kao jedan dan zatvora. Zatvor ne može odrediti u vremenu kraćem od tri dana ni duljem od šezdeset dana. Takva zamjena novčane kazne kaznom zatvora naziva se supletorna kazna zatvora ili supletorni zatvor.

U pogledu spomenutog okrivljenika iz članka 136. stavka 1. PZ-a (zadržavanje ili jamstvo u posebnim slučajevima kada okrivljenik nema prebivalište/boravište u Republici Hrvatskoj), treba napomenuti kako se za njega neće pokretati postupak prisilne naplate neplaćene novčane kazne, već će sud koji je donio pravomoćnu odluku o prekršaju novčanu kaznu odmah zamijeniti kaznom zatvora po prethodno opisanom ključu zamjene (300 kn novčane kazne = 1 dan kazne zatvora).

Sud može, ako s obzirom na težinu prekršaja i visinu neplaćene novčane kazne ocijeni opravdanim, umjesto kazne zatvora odrediti rad za opće dobro na slobodi. Pri određivanju rada za opće dobro služit će se navedenim ključem zamjene novčane kazne. Prihvaćanjem zamjene novčane kazne radom za opće dobro na slobodi osuđenik se obvezuje izvršiti određeni društveno koristan rad u za to predviđenoj instituciji i u trajanju koje odredi sud. Rad se obično izvršava u raznim udrugama, institucijama dobrotvornog, komunalnog i sličnog područja djelovanja. Ustavom Republike Hrvatske zabranjen je prisilan rad pa stoga niti rad za opće dobro nije prisilnog karaktera i potreban je pristanak osuđenika na takav rad. Odredbe vezane uz zamjenu novčane kazne za rad za opće dobro na slobodi se ne odnose na već spomenutog okrivljenika iz članka 136. stavka 1. PZ-a (zadržavanje ili jamstvo u posebnim slučajevima).

vima kada okrivljenik nema prebivalište/boravište u Republici Hrvatskoj).

O plaćanju novčane kazne, osim suda, odluku može donijeti i nadležno tijelo državne uprave koje odlučuje povodom počinjenog prekršaja. Kada se radi o odluci tijela državne uprave kojom je izrečena novčana kazna, na zahtjev toga tijela nadležni će sud odlučiti o zamjeni novčane kazne za kaznu zatvora ili za rad za opće dobro na slobodi.

Moguć je slučaj da osuđenik nakon donošenja rješenja o zamjeni novčane kazne kaznom zatvora ili radom za opće dobro na slobodi plati novčanu kaznu u cjelini. Tada će se rješenje o zamjeni ukinuti i obustavit će se daljnji postupak izvršenja kazne. Ako dođe do djelomičnog plaćanja novčane kazne, rješenje o zamjeni će se preinačiti tako da će se neplaćeni dio novčane kazne zamijeniti kaznom zatvora ili potom radom za opće dobro na slobodi po već navedenom ključu koji vrijedi za zamjenu. Prisilna naplata novčane kazne i zamjena za druge alternative o kojima je bilo riječi u prethodnom tekstu propisana je člankom 34. PZ-a.

Novčana kazna koja se može izreći maloljetnim počiniteljima prekršaja (samo starijim maloljetnicima s navršениh 16 do 18 godina života), i to pod određenim uvjetima, bit će detaljnije razmotrena u daljnjem dijelu teksta u kojem će se razmatrati maloljetničko prekršajno pravo.

13.2.2. Kazna zatvora

Kazna zatvora je kazna oduzimanja slobode osobi osuđenoj na tu kaznu. Odredbe vezane uz kaznu zatvora propisane su člankom 25. PZ-a. Prekršajnim zakonom je propisano da se ona može propisati i izreći u trajanju od najmanje tri dana do najdulje trideset dana, a za najteže oblike prekršaja i do šezdeset dana. Za prekršaje nasilja u obitelji, druge prekršaje povezane s nasiljem, teške prekršaje protiv okoliša i teške prekršaje vezane za zlorabu droga, zakonom se može propisati i kazna zatvora do devedeset dana. Kazna zatvora izriče se na pune dane.

O odredbi članka 72. PZ-a vezanoj uz kaznu zatvora koja se može izreći maloljetnim počiniteljima prekršaja (i to samo starijim maloljetnicima s navršениh 16 do 18 godina života), bit će više riječi u idućem dijelu teksta u kojem će se razmatrati maloljetničko prekršajno pravo.

13.2.3. Opće pravilo o izboru vrste i mjere kazne

Iz članka 39. PZ-a proizlazi da prilikom donošenja odluke o izboru vrste i mjere kazne (novčane kazne ili kazne zatvora) počinitelju

prekršaja sud donosi odluku u granicama koje su određene propisom za počinjeni prekršaj, a na temelju stupnja krivnje, opasnosti djela i svrhe kažnjavanja. Sud pri tome uzima u obzir sve okolnosti koje utječu na to da kazna po vrsti i mjeri bude lakša ili teža za počinitelja prekršaja (tzv. olakotne i otegotne okolnosti). Te okolnosti koje sud razmatra su sljedeće: stupanj krivnje, pobude iz kojih je prekršaj počinjen, ranije ponašanje počinitelja, njegovo ponašanje nakon počinjenog prekršaja, te ukupnost društvenih i osobnih uzroka koji su pridonijeli počinjenju prekršaja. Pri izricanju novčane kazne počinitelju prekršaja, sud će uzeti u obzir i njegovo imovinsko stanje.

Olakotne okolnosti su okolnosti koje mogu utjecati na izricanje blaže kazne unutar zakonski predviđenog okvira za propisanu kaznu (novčanu kaznu ili kaznu zatvora). Kao primjer mogu se navesti sljedeće olakotne okolnosti: ranija neosuđivanost, mladost počinitelja, iskreno izraženo kajanje za počinjeni prekršaj, restitucija počinjene štete i sl.

Otegotne okolnosti su okolnosti koje mogu utjecati na izricanje teže kazne unutar zakonskog okvira predviđenog za propisanu kaznu bilo novčanu ili zatvorsku kaznu (primjerice, ranija prekršajna osuđivanost, upornost pri činjenju djela i sl.).

Treba istaknuti da se vrijeme provedeno u zadržavanju i svako oduzimanje slobode u vezi s prekršajem uračunava u kasnije izrečenu kaznu zatvora, maloljetničkog zatvora i novčanu kaznu.

U slučaju da je okrivljenik u tijeku kaznenog postupka bio zadržan ili u pritvoru, a kazneni je postupak potom obustavljen, ili je donesena odbijajuća ili oslobađajuća presuda, vrijeme koje je bio lišen slobode uračunat će se u kaznu izrečenu za istu radnju u prekršajnom postupku. Tako se uračunavanjem, u skladu s odredbom članka 40. stavka 3. PZ - a izjednačavaju:

- svako vrijeme uhićenja po policiji s jednim danom kazne zatvora, kazne maloljetničkog zatvora i 300,00 kuna novčane kazne
- svaki započeti dan zadržavanja ili pritvora s jednim danom kazne zatvora, kazne maloljetničkog zatvora i 300,00 kuna novčane kazne.

13.2.4. Blaže kažnjavanje i oslobođenje od kazne

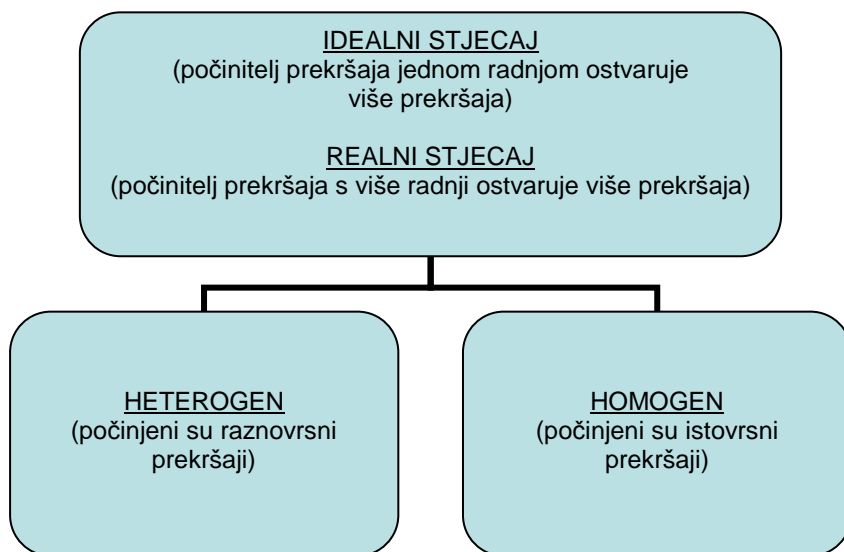
Oslobođenje od kazne regulirano je u članku 38. PZ-a iz kojega proizlazi da će sud počinitelja prekršaja osloboditi od kazne kad to zakon izričito propisuje (primjerice krajnja nužda kao razlog za oslobođenje od kazne). Sudu je i u drugim slučajevima dana mogućnost da počinitelja

prekršaja oslobodi od kazne, i to samo onda kad zakon propisuje takvu mogućnost. Kad zakon propisuje mogućnost oslobođenja od kazne, sud može umjesto osloboditi od kazne počinitelja prekršaja blaže kazniti. Blaže kažnjavanje provodi se prema pravilima propisanim u članku 37. PZ-a. Također sud može osloboditi od kazne i počinitelja prekršaja koji je nakon počinjenja prekršaja u cijelosti nadoknadio štetu učinjenu prekršajem ili platio propisana davanja zbog čijeg je neplaćanja pokrenut prekršajni postupak.

XIV. NAZNAKE O STJECAJU PREKRŠAJA I PRODULJENOM PREKRŠAJU

Odredbe o stjecaju prekršaja nalaze se u članku 39. stavku 1. PZ-a. O stjecaju će se raditi kada počinitelj jednom radnjom ili s više radnji počinji više prekršaja za koja mu se istodobno sudi. Tada će sud za svako od počinjenih kaznenih djela u skladu sa zakonom utvrditi kazne, a nakon toga za sva ta djela zajedno izreći jedinstvenu kaznu.

Kod odredbi o stjecaju zakon posebno ne razlikuje podjelu na idealni i realni stjecaj. Treba navesti da idealni stjecaj postoji, ako je počinitelj jednom radnjom ostvario obilježja više prekršaja, a realni stjecaj postoji ako je počinitelj s više radnji ostvario obilježja više prekršaja. Pri tome i realni i idealni stjecaj mogu biti homogeni, ako su počinjena istovrsna kaznena djela ili heterogeni, ako su počinjena viševrsna kaznena djela. Jednostavnije, grafički se navedeno može prikazati na sljedeći način:

Grafikon 2: Podjela stjecaja na vrste i podvrste

Kod tzv. produljenog prekršaja opisanog u članku 39. stavku 2. i 3. PZ-a odredbe o prekršaju neće se primjenjivati. Produljeni prekršaj je počinjen kada je počinitelj počinio više istih ili istovrsnih prekršaja koji s obzirom na način počinjenja, njihovu vremensku povezanost i druge stvarne okolnosti što ih povezuju čine jedinstvenu cjelinu. Znači, u tom se slučaju ne radi o više prekršaja koji su u odnosu stjecaja, već o jednom produljenom prekršaju.

XV. MJERE UPOZORENJA PROPISANE PREKRŠAJNIM ZAKONOM

Prekršajni zakon u okviru svojih odredbi predviđa kao mjere upozorenja (admonitivne sankcije) opomenu i uvjetnu osudu. Svrha propisivanja opomene navodi se u članku 42. stavku 1. PZ-a, a ona je da se počinitelju prekršaja uputi takva vrsta prijekora kad se s obzirom na sve okolnosti koje se tiču prekršaja i počinitelja radi ostvarenja svrhe prekršajnopornih sankcija ne mora primijeniti kažnjavanje, već je dovoljno opomenuti počinitelja. U skladu s člankom 43. PZ-a opomena je prekršajnopornna sankcija koja se kao mjera upozorenja može primijeniti prema počinitelju prekršaja za koji je propisana kao jedina kazna novčana kazna do 5.000,00 kuna, ako se prema postupanju počinitelja, njegovoj krivnji i prouzročenoj posljedici radi o očito lakom obliku tog prekršaja i kad se s obzirom na sve okolnosti koje se tiču počinitelja ili posebno njegova odnosa prema oštećeniku i naknadi štete prouzročene prekršajem steknu uvjeti za postignuće svrhe mjere upozorenja bez kažnjavanja. Prema PZ-u opomena se može primijeniti i za prekršaje počinjene u stjecaju, ako su se za svaki od tih prekršaj stekli prethodno opisani uvjeti.

Svrha propisivanja uvjetne osude navodi se u članku 42. stavku 2. PZ-a, a ona je da se počinitelju prekršaja uputi takva vrsta prijekora kojom se omogućava ostvarenje svrhe prekršajnopornih sankcija izricanjem kazne bez njezina izvršenja. Ta se mjera upozorenja sastoji od izrečene kazne zatvora ili maloljetničkog zatvora i roka u kojem se ta kazna ne izvršava kad ocijeni da se i bez izvršenja kazne može očekivati ostvarenje svrhe kažnjavanja, posebno imajući u vidu odnos počinitelja prekršaja prema tom prekršaju ili prema oštećeniku (osobi koja je pretrpjela štetu počinjenjem prekršaja) i naknadi štete prouzročene prekršajem. Uvjetnom osudom odgađa se izvršenje izrečene kazne za vrijeme koje ne može biti kraće od tri mjeseca niti dulje od jedne godine, a navedeno vrijeme se naziva vrijeme provjeravanja. Uvjetna se osuda može opozvati u slučaju da osuđenik u vrijeme provjeravanja počini jedan prekršaj ili više prekršaja iste i teže kazne od one koja je izrečena uvjetnom osudom. U tom se slučaju prekida vrijeme provjeravanja i izvršava se kazna koja je bila izrečena za počinjenje ranijeg prekršaja za koji se počinitelju sudilo. Odredbe o opozivu uvjetne osude detaljnije su propisane člankom 46. PZ-a.

Prekršajni zakon predviđa mogućnost da se sud može uz primjenu uvjetne osude počinitelju prekršaja odrediti jednu obvezu ili više obveza. Rok za ispunjenje obveze određuje sud unutar odmjerjenog vreme-

na provjeravanja. Obvezama se od počinitelja prekršaja može tražiti da u skladu s člankom 45. PZ-a:

- nadoknadi štetu koju je prouzročio
- vrati korist koju je prekršajem pribavio ili
- ispuni druge obveze predviđene zakonom koje su primjerene naravi prekršaja.

Postoji mogućnost predviđena u članku 47. PZ-a, po kojoj uvjetna osuda može biti izrečena sa zaštitnim nadzorom. To će biti u slučaju kada s obzirom na okolnosti u kojima počinitelj prekršaja živi i s obzirom na njegovu ličnost, sud ocijeni da mu je potrebna pomoć, zaštita i nadzor radi ostvarenja obveze da u roku provjeravanja ne počini novi prekršaj. Uz uvjetnu osudu sa zaštitnim nadzorom mogu biti određene i neke obveze osuđenoj osobi, primjerice podvrgavanje odvikavanju od ovisnosti o alkoholu i opojnim drogama u zdravstvenoj ustanovi ili terapijskoj zajednici, da ne posjećuje određena mjesta, lokale, priredbe, koje mogu biti prilika i poticaj za počinjenje novog prekršaja i dr. navedeno u PZ-u. Već spomenute zakonske odredbe vezane uz opoziv uvjetne osude primjenjuju se i na uvjetnu osudu sa zaštitnim nadzorom.

XVI. ZAŠTITNE MJERE PROPISANE PREKRŠAJNIM ZAKONOM

16.1. Uvodno o zaštitnim mjerama

Prije svega treba napomenuti da se, u skladu sa zakonskom terminologijom, zaštitne mjere u prekršajnom pravu primjenjuju, a ne izriču se kao kazne. Svrha njihove primjene jest da se otklone uvjeti koji omogućavaju ili poticajno djeluju na počinjenje novog prekršaja od strane počinitelja. S obzirom na postojanje različitih uvjeta pod odlučujućim utjecajem kojih osobe čine prekršaje, cilj je otkloniti takvo opasno stanje i time na neki način prevenirati činjenje prekršaja. Zaštitne mjere primjenjuju se prema fizičkim osobama, odgovornim osobama u pravnoj osobi, obrtnicima ili drugim osobama koje obavljaju samostalnu djelatnost, a one koje PZ propisuje, a sud primjenjuje prema počinitelju prekršaja (jednu ili više njih) jesu:

- obvezno psihijatrijsko liječenje, članak 53. PZ-a
- obvezno liječenje od ovisnosti, članak 54. PZ-a
- zabrana obavljanja zvanja, određenih djelatnosti, poslova ili dužnosti fizičkoj osobi, članak 55. PZ-a
- zabrana obavljanja određenih djelatnosti ili poslova pravnoj osobi, članak 56. PZ-a
- protjerivanje stranca iz zemlje, članak 57. PZ-a
- oduzimanje predmeta, članak 58. PZ-a
- zabrana upravljanja motornim vozilom, članak 59. PZ-a.

Prekršajnim zakonom je propisano kako osim navedenih zaštitnih mjera mogu se propisati i druge vrste zaštitnih mjera,⁵⁰ koje prema trajanju i svrsi moraju biti usklađene s odredbama PZ-a. S obzirom na trajanje primjene zaštitnih mjera propisano je da se zaštitne mjere propisane PZ-om i drugim posebnim zakonima mogu, ako PZ-om nije propisano drukčije, propisati i primijeniti u trajanju koje ne može biti kraće od

⁵⁰ Primjer, čl. 2. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira (NN 5/90., 30/90., 47/90., 29/94.): „Za prekršaje protiv javnog reda i mira izriču se novčane kazne i izuzetno kazne zatvora, a može se izreći i zaštitna mjera oduzimanja predmeta, zaštitna mjera obaveznog liječenja od alkoholizma i narkomanije, zaštitna mjera obaveznog liječenja od spolne bolesti ili AIDS-a ili zaštitna mjera udaljenja s područja općine na kojem je prekršaj izvršen.“

jednog mjeseca niti dulje od dvije godine. Treba istaknuti da je jedino zaštitna mjera oduzimanja predmeta mjera koja se primjenjuje trajno.

Kazneni zakon propisuje sigurnosne mjere koje su po svojoj svrsi istovjetne zaštitnim mjerama u prekršajnom pravu, ali navedene nazive ne treba uzimati kao istoznačnice.

16.2. Obvezno psihijatrijsko liječenje

U članku 52. PZ-a propisana je zaštitna mjera obveznoga psihijatrijskog liječenja, koja se može primijeniti samo prema počinitelju koji je prekršaj počinio u stanju znatno smanjene ubrojivosti, ako postoji opasnost da razlozi za takvo stanje mogu i u budućnosti poticajno djelovati za počinjenje novog prekršaja. Ova mjera ne može trajati dulje od godine dana.

16.3. Obvezno liječenje od ovisnosti

U članku 53. PZ-a propisana je zaštitna mjera obveznog liječenja od ovisnosti, koja se može primijeniti prema počinitelju prekršaja koji je počinio prekršaj pod odlučujućim djelovanjem ovisnosti od alkohola ili opojnih droga kad postoji opasnost da će zbog te ovisnosti ponovno počiniti neki prekršaj. Ova mjera ne može trajati dulje od godine dana.

16.4. Zabrana obavljanja zvanja, određenih djelatnosti, poslova ili dužnosti fizičkoj osobi

U članku 54. PZ-a propisana je zaštitna mjera zabrane obavljanja zvanja, određenih djelatnosti, poslova ili dužnosti fizičkoj osobi, koja se može primijeniti prema počinitelju koji je prekršaj počinio u obavljanju zvanja, određene djelatnosti, poslova ili dužnosti, ako postoji opasnost da bi takvo obavljanje moglo poticajno djelovati za počinjenje novog prekršaja zloporabom zvanja, određene djelatnosti, poslova ili dužnosti. Ta se zabrana obavljanja zvanja, određenih djelatnosti, poslova ili dužnosti može primijeniti u odnosu na jedno zvanje ili više zvanja, jednu ili više djelatnosti, poslova ili dužnosti u čijem obavljanju je prekršaj počinjen. Ova mjera ne može trajati kraće od jednog mjeseca niti dulje od jedne godine s time da se vrijeme izvršenja kazne zatvora, zatvora određenog u zamjenu za neplaćenu novčanu kaznu ili maloljetničkog zatvora ne uračunava u vrijeme trajanja ove mjere.

16.5. Zabrana obavljanja određenih djelatnosti ili poslova pravnoj osobi

U članku 55. PZ-a propisana je zaštitna mjera zabrane obavljanja određenih djelatnosti ili poslova pravnoj osobi, koja se može primijeniti prema pravnoj osobi koja je počinila prekršaj u obavljanju određenih djelatnosti ili poslova, ako postoji opasnost da bi takvo obavljanje moglo poticajno djelovati za počinjenje novog prekršaja. Ta se mjera može primijeniti u odnosu na sve ili pojedine djelatnosti ili poslove u čijem obavljanju je prekršaj počinjen, a u odnosu na trajanje ne može se primijeniti u trajanju kraćem od tri mjeseca niti duljem od jedne godine. Zabrana obavljanja određenih djelatnosti ili poslova ne može se primijeniti prema jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave i političkim strankama.

16.6. Protjerivanje stranca iz zemlje

U članku 56. PZ-a propisana je zaštitna mjera protjerivanja stranca iz zemlje, koja se može primijeniti prema počinitelju prekršaja koji nije državljanin Republike Hrvatske za kojeg postoji opasnost da će nastaviti činiti prekršaje. Ova se mjera ne može primijeniti u trajanju kraćem od tri mjeseca, niti duljem od tri godine.

16.7. Oduzimanje predmeta

U članku 57. PZ-a propisana je zaštitna mjera oduzimanja predmeta, koja se može primijeniti u pogledu predmeta koji je bio namijenjen ili uporabljen za počinjenje prekršaja (lat. *instrumenta sceleris*) ili je nastao počinjenjem prekršaja (lat. *producta sceleris*), kad postoji opasnost da će se taj predmet ponovno uporabiti za počinjenje prekršaja, ili kad se oduzimanje predmeta čini prijeko potrebnim zbog zaštite opće sigurnosti, zdravlja ljudi ili iz moralnih razloga. Zakonom se u određenim slučajevima može propisati obvezno oduzimanje predmeta.

Primjena ove zaštitne mjere ne utječe na pravo trećih osoba za naknadu štete zbog oduzetog predmeta prema počinitelju prekršaja.

Predmeti će se oduzeti i kad postupak ne završi odlukom o prekršaju kojom se okrivljenik proglašava krivim, ako je to prijeko potrebno zbog zaštite opće sigurnosti, zdravlja ljudi ili iz moralnih razloga te kad je to određeno zakonom. Predmeti koje prema zakonu okrivljenik ili druga osoba ne može imati ili predmeti namijenjeni prometu, ali se u promet mogu pustiti samo pod posebnim uvjetima (s nadzornim marki-

cama i sl.), oduzet će se i kada postupak ne završi odlukom o prekršaju kojom se okrivljenik proglašava krivim.

16.8. Zabrana upravljanja motornim vozilom

U članku 58. PZ-a propisana je zaštitna mjera zabrane upravljanja motornim vozilom, koja može biti primijenjena prema počinitelju prekršaja protiv sigurnosti prometa kad postoji opasnost da će upravljajući motornim vozilom ponovno počiniti takav prekršaj.

U odnosu na vrstu ili kategoriju vozila treba navesti da se ta zaštitna mjera može primijeniti samo za određenu vrstu ili kategoriju ili za sve vrste ili kategorije motornih vozila, te da će primjenjujući ovu mjeru sud imati u vidu i okolnost je li počinitelj prekršaja vozač motornog vozila po zanimanju. Ova se mjera ne može primijeniti u trajanju kraćem od jednog mjeseca ni duljem od dvije godine.

XVII. ODGOVORNOST PRAVNIH OSOBA ZA PREKRŠAJE

17.1. Pojam pravne osobe i njezine odgovornosti uz naznake prekršajnog kriminaliteta pravnih osoba

Poradi kratkog uvoda u problematiku pravnih osoba i njihove odgovornosti za kažnjiva djela, nužno je definirati pravne osobe i navesti kako je uopće došlo do propisivanja njihove odgovornosti za kaznena djela, te analogno za prekršaje.

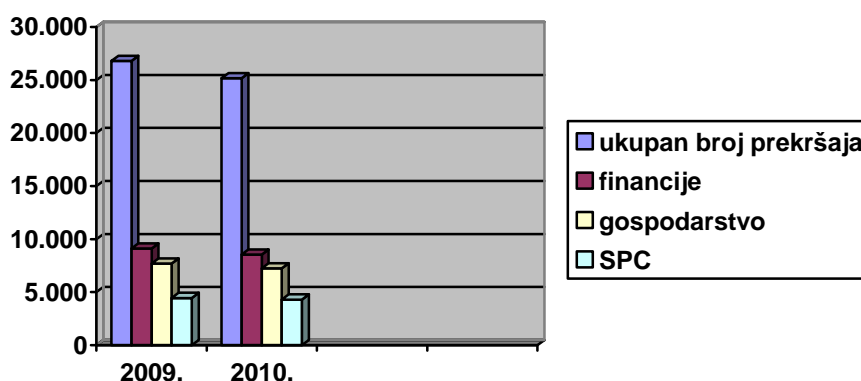
Pravna osoba se najčešće definira kao društvena tvorevina kojoj je pravni sustav priznao pravnu sposobnost. Ona svojim postojanjem i registracijom može proizvoditi pravne učinke u pravnom prometu. Pravne osobe uz fizičke osobe također mogu odgovarati i za prekršaje i za kaznena djela. U Republici Hrvatskoj je na snazi Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela⁵¹ (kraće: ZOPOKD), a do stupanja na snagu tog Zakona pravne su osobe mogle odgovarati samo za prekršaje i privredne prijestupe, a ne i za kaznena djela. Pravnim osobama se prema ZOPOKD-u (važeće i u smislu PZ-a) smatraju osim domaćih pravnih osoba (primjerice trgovačka društva, političke stranke, ustanove, sindikati, zadruge, udruge i sl.) i strane osobe koje se po hrvatskom pravu smatraju pravnim osobama. S obzirom na to da pravna osoba nema karakteristike fizičke osobe koja je sposobna za krivnju, u hrvatskom zakonodavstvu bilo je nužno prikloniti se jednom od postojećih teorijskih modela po kojem će se i pravnoj osobi moći utvrđivati krivnja. Tako se odgovornost pravne osobe temelji na uračunavanju krivnje odgovorne osobe u pravnoj osobi. Prema toj metodi identifikacije (još zvana i metoda *alter ega*) odgovorne osobe u nekoj pravnoj osobi identificiraju se s tom pravnom osobom pa se na taj način njihove radnje ili propusti tumače kao radnje i propusti konkretne pravne osobe. Radi se o jednom obliku posuđene krivnje od fizičke osobe za pravnu osobu.

Kriminalitet pravnih osoba je ukupnost prekršaja na određenom području u određenom vremenskom razdoblju za koje se ta pojavnost prati. Općenito, radi dobivanja uvida u tu pojavnost treba napomenuti da su prema relevantnim statistikama pravne osobe kao počinitelji prekršaja u 2009. godini počinile ukupno 26 796 prekršaja, od kojih je najviše bilo počinjenih iz područja financija (9 116), zatim iz područja gospodarstva (7 696), te područja sigurnosti prometa na cestama (4 452), dok su u 2010. godini počinile ukupno 25 164 prekršaja, od kojih je najviše, kao i

⁵¹ Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela, NN 151/03., 110/07., 45/11.

u 2009. godini, iz područja financija (8 532), zatim iz područja gospodarstva (7 253), te područja sigurnosti prometa na cestama (4 298).⁵²

U grafičkom obliku bi se odnos ukupnog broja prekršaja i prekršaja po pojedinim najučestalijim područjima mogao prikazati na sljedeći način:

Grafikon 3: Odnos ukupnog broja prekršaja i područja najučestalijih prekršaja pravnih osoba

17.2. Odredbe Prekršajnog zakona

Odredbe vezane uz prekršajnu odgovornost pravnih osoba regulirane su člankom 59.-62. PZ-a. Tim odredbama PZ predviđa prekršajnu odgovornost pravnih osoba i odgovornih osoba u pravnim osobama. Odgovorna osoba definirana je člankom 61. PZ-a u kojem se navodi da je odgovorna osoba fizička osoba koja vodi poslove pravne osobe ili joj je povjereno obavljanje određenih poslova iz područja djelovanja pravne osobe.

Prekršajnim zakonom se isključuje odgovornost i ograničenje odgovornosti pojedinih pravnih osoba pa tako Republika Hrvatska ne može prekršajno odgovarati, a jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave odgovaraju za prekršaje koji su počinjeni radnjama koje ne ulaze u izvršavanje njihovih javnih ovlasti. Prekršajna neodgovornost državnih tijela i jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave za prekršaje koji su počinjeni radnjama koje ulaze u izvršavanje njihovih

⁵² <http://www.dzs.hr/>, 20. 9. 2011., Podaci Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske – Statistički ljetopis za 2011., tabela 34-18, str. 567.

javnih ovlasti ne isključuje mogućnost prekršajne odgovornosti odgovorne osobe za taj prekršaj u tijelima.

Pravna osoba može prestati postojati čime prestaje i njezina prekršajna odgovornost, ali ako se konkretna pravna osoba ugasila, a iz nje je nastala druga pravna osoba kao njezin pravni sljednik⁵³ ili više pravnih osoba koje su njezini pravni sljednici, prekršajna odgovornost i dalje egzistira prema tom sljedniku/sljednicima prvotne pravne osobe koja je prestala postojati.

⁵³ Pravna osoba koja u cijelosti preuzima pravni položaj svojega prednika, tj. ranije pravne osobe koja se ugasila.

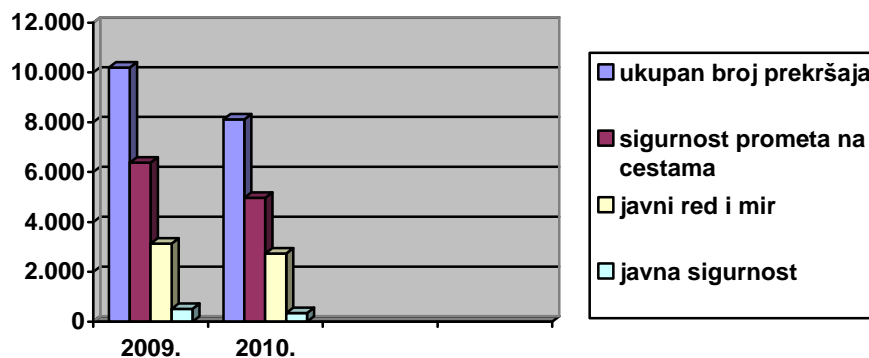
XVIII. ODGOVORNOST MALOLJETNIKA ZA PREKRŠAJE

18.1. Pojam maloljetnika uz naznake maloljetničkoga prekršajnog kriminaliteta

Člankom 64. PZ-a određuje se pojam maloljetnika prema kojem se maloljetnik definira kao osoba koja je navršila četrnaest, a nije navršila osamnaest godina života. Podsjetimo, djeca su osobe koje u trenutku počinjenja prekršaja nisu navršile četrnaest godina života i prema njima se ne primjenjuje prekršajno pravo (niti kazneno pravo uopće). Navedena dob je dobna granica prekršajne i kaznenopravne odgovornosti. Maloljetnike možemo podijeliti na mlađe i starije maloljetnike. Pri toj podjeli mlađi maloljetnik je osoba koja je navršila četrnaest, a nije navršila šesnaest godina života, dok je stariji maloljetnik osoba koja je navršila šesnaest, a nije navršila osamnaest godina života.

U odnosu na prekršajni kriminalitet maloljetnika treba napomenuti kako su prema relevantnim statistikama maloljetni počinitelji prekršaja u 2009. godini počinili ukupno 10 200 prekršaja. Najviše je počinjenih prekršaja iz područja sigurnosti prometa na cestama (6 376), potom iz područja prekršaja protiv javnog reda i mira (3 134) i onih iz područja javne sigurnosti (511), dok su u 2010. godini počinili ukupno 8 120 prekršaja, od kojih je najviše bilo, kao i u 2009., iz područja sigurnosti prometa na cestama (4 974), potom iz područja prekršaja protiv javnog reda i mira (2 738) i onih iz područja javne sigurnosti (344).⁵⁴ U grafičkom obliku bi se odnos broja počinjenih prekršaja ukupno i u odnosu na najčešćija područja mogao prikazati na sljedeći način:

⁵⁴ <http://www.dzs.hr/>, 20. 9. 2011., Podaci Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske – Statistički ljetopis za 2011., tabela 34-17, str. 566.

Grafikon 4: Odnos ukupnog broja prekršaja i područja najučestalijih prekršaja maloljetnih osoba

18.2. Odredbe Prekršajnog zakona o vrstama maloljetničkih prekršajopravnih sankcija

U skladu s člankom 65. PZ-a, prema osobi koja je prekršaj počinila kao maloljetnik primjenjuju se sljedeće prekršajopravne sankcije: odgojne mjere, zaštitne mjere i kazne (novčana kazna i maloljetnički zatvor).

Prema osobi koja je počinila prekršaj kao mlađi maloljetnik mogu se kao prekršajopravne sankcije za počinjeni prekršaj primijeniti samo odgojne mjere. Ako je osoba počinila prekršaj kao stariji maloljetnik mogu se kao prekršajopravne sankcije za počinjeni prekršaj primijeniti odgojne mjere, a uz uvjete predviđene PZ-om može se izreći novčana kazna i maloljetnički zatvor. Prema tome, kazna maloljetničkog zatvora može se iznimno izreći samo starijem maloljetniku.

Uz već spomenutu opću svrhu prekršajopravnih sankcija treba istaknuti kako je svrha posebnih maloljetničkih sankcija specifična s obzirom na tu dobnu kategoriju počinitelja prekršaja. Kod te dobne skupine svrha je usmjerena na to da se pružanjem zaštite, brige, pomoći i nadzora te osiguranjem opće izobrazbe maloljetnog počinitelja prekršaja utječe na njegov odgoj, razvijanje njegove cjelokupne ličnosti i jačanje njegove osobne odgovornosti. Uzevši u obzir da se radi o mladim i još u potpunosti nezrelim pa u tom smislu i neoblikovanim osobama, koje su nalaze na razvojnom putu formiranja u potpuno odrasle osobe, zakonodavstvo se nije prije svega usmjeravalo na sankcioniranje za počinjeni prekršaj, već na preodgoj.

18.2.1. Odgojne mjere

Odgojne mjere propisane su u članku 67. PZ-a. Primjenjuju se kada je potrebno utjecati na maloljetnikovu ličnost i ponašanje mjerama upozorenja, usmjeravanjem ili drugim primjerenim mjerama. Odgojne mjere su sljedeće:

- sudski ukor, članak 68. PZ-a
- posebne obveze, članak 69. PZ-a
- upućivanje u centar za odgoj, članak 70. PZ-a.

Sudski ukor, članak 68. PZ-a

Sud će primijeniti sudski ukor, ako se iz maloljetnikovog odnosa prema počinjenom prekršaju i njegovoj spremnosti da ne čini prekršaje može zaključiti da će i samim prijekorom biti postignuta svrha odgojne mjere. Maloljetniku će se prilikom primjene sudskog ukora objasniti društvena neprihvatljivost i štetnost njegova ponašanja, te da se prema njemu, za slučaj ponovnog počinjenja prekršaja, može primijeniti i teža sankcija.

Posebne obveze, članak 69. PZ-a

Sud može maloljetniku odrediti jednu obvezu ili više posebnih obveza, ako ocijeni da će njihovom primjenom pozitivno utjecati na maloljetnika i njegovo ponašanje. One mogu trajati najdulje šest mjeseci i ne smiju ometati maloljetnikovo školovanje ili zaposlenje. Navedene su obveze sljedeće:

1. da se ispriča oštećeniku
2. da prema vlastitim mogućnostima popravi ili nadoknadi štetu nastalu prekršajem
3. da se uzdrži od posjećivanja određenih mjesta i kloni društva određenih osoba koje na njega štetno utječu
4. da se uz suglasnost maloljetnikovoga zakonskog zastupnika podvrgne odvikavanju i liječenju od droge ili drugih ovisnosti
5. da se radi učenja ili provjere znanja prometnih propisa uputi u nadležnu ustanovu za osposobljavanje vozača
6. da se uključi u rad humanitarnih organizacija ili na poslove komunalnog ili ekološkog značenja
7. da se uključi u rad športskih i drugih sekcija uz pedagoški nadzor u školi
8. da se uključi u pojedinačni ili skupni rad u savjetovalištu za mlade.

Centar za socijalnu skrb provodi nadzor na izvršenjem posebnih obveza, te o navedenom izvještava sud. O izvršavanju posebnih obveza vodi posebnu evidenciju za svakog maloljetnika prema kojem je sud primijenio odgojnu mjeru.

Upućivanje u centar za odgoj, članak 70. PZ-a

Sud će primijeniti upućivanje u centar za odgoj kada ocijeni da je za ostvarenje svrhe odgojnih mjera potrebno pojačanim mjerama utjecati na njegovu ličnost i ponašanje. Tada sud može maloljetnika uputiti u centar:

- "- na određen broj sati tijekom dana u trajanju od najmanje osam, a najdulje četrnaest dana,
- na neprekidni boravak u trajanju od osam dana."

Nužno je prilikom primjene ove mjere paziti da zbog njezina izvršenja maloljetnik ne izostane s redovitog školovanja ili s radnog mjesta.

18.2.2. Novčana kazna

Novčana kazna se kao kazna ne može izreći mlađem maloljetniku. Sud može izreći novčanu kaznu samo starijem maloljetniku kao počinitelju prekršaja, i to onome koji ostvaruje osobne prihode vlastitim radom ili imovinom, ako se utvrdi da s obzirom na narav i težinu počinjenog prekršaja treba izreći tu kaznu. Treba istaknuti kako se za razliku od novčane kazne izrečene punoljetnim osobama, neplaćena novčana kazna ne može zamijeniti mjerom zatvora niti radom za opće dobro na slobodi. Prema članku 71. PZ-a ona će se prisilno naplatiti na imovini maloljetnika, njegova roditelja ili druge osobe koja za njega skrbi.

18.2.3. Maloljetnički zatvor

Kazna maloljetničkog zatvora opisana u članku 72. PZ-a je kazna koja se u krajnjem slučaju može izreći maloljetniku. Valja istaknuti kako se ona može izreći samo starijem maloljetniku, i to za prekršaj za koji je zakonom propisana kao teža kazna zatvor, ako sud utvrdi da je s obzirom na narav i težinu prekršaja i visok stupanj krivnje potrebno izreći tu kaznu. Kazna maloljetničkog zatvora izriče se u okviru kazne zatvora propisane za određeni prekršaj, s time da ne može biti kraća od tri dana ni dulja od deset dana. Prije izricanja kazne maloljetničkog zatvora, sud može prethodno pribaviti mišljenje nadležnog centra za socijalnu skrb o primjerenosti te kazne za konkretnog starijeg maloljetnika.

XIX. ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI OSTVARENE PREKRŠAJEM

Općepoznato je da nitko ne može i ne smije zadržati protupravno stečenu imovinsku korist ostvarenu kaznenim djelom i prekršajem. Na taj način se želi poslati jasna poruka javnosti i počiniteljima prekršaja da se činjenje prekršaja ne isplati (generalna i specijalna prevencija). U skladu s tim je i PZ-om propisano da nitko ne može zadržati imovinsku korist ostvarenu prekršajem (čl. 76. PZ-a). Imovinsku korist stečenu prekršajem moguće je definirati i kao bilo kakvu imovinsku korist od prekršaja ili kao nezakoniti prihod. Imovinska korist ostvarena prekršajem oduzima se odlukom o prekršaju kojom se utvrđuje da je prekršaj počinjen. U slučaju da se utvrdi nemogućnost oduzimanja imovinske koristi u cijelosti ili djelomično, prekršajni će sud obvezati počinitelja prekršaja na isplatu odgovarajuće protuvrijednosti u novčanom iznosu. Prekršajni zakon propisuje i da će se imovinska korist ostvarena prekršajem oduzeti i kad se po bilo kojem pravnom temelju nalazi kod treće osobe, ako je ona prema okolnostima pod kojima je ostvarila korist znala ili je mogla znati da su vrijednosti ostvarene prekršajem.

Na snazi je i relativno novi, zaseban Zakon o oduzimanju imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem,⁵⁵ kojim se detaljnije propisuje oduzimanje na taj način stečene imovinske koristi.

⁵⁵ Zakon o oduzimanju imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem, NN 145/10.

XX. POJAM REHABILITACIJE

Vezano uz pravo na rehabilitaciju treba reći kako je ono opisano u članku 8., a razrađeno u članku 77. PZ-a. Iz članka 8. PZ-a proizlazi da počinitelj prekršaja koji je pravomoćno proglašen krivim i prema kojem je primijenjena prekršajnoppravna sankcija ili je oslobođen kazne, ima pravo nakon proteka određenog vremena i pod uvjetima koji su određeni ovim Zakonom, smatrati da nije počinio prekršaj, a njegova prava i slobode ne mogu se razlikovati od prava i sloboda onih koji nisu počinili prekršaj.

Iz članka 77. PZ-a proizlazi da rehabilitacija nastupa protekom tri godine od pravomoćnosti odluke o prekršaju počinitelja prekršaja. Protekom tog vremena se osuđenik smatra neosuđivanim po toj odluci o prekršaju i svaka uporaba podataka o njemu kao počinitelju prekršaja zabranjena je i ne proizvodi pravni učinak. Rehabilitirani osuđenik ima pravo nijekati prijašnju osuđivanost i zbog toga ne može biti pozvan na odgovornost niti može imati bilo kakve pravne posljedice. Rehabilitacija nastupa po sili zakona, odnosno automatski protekom propisanog vremena.

XXI. O PREKRŠAJNOJ EVIDENCIJI

Iz članka 78. PZ-a proizlazi katalog ovlaštenika koji se mogu služiti podacima iz prekršajne evidencije. Ti se podaci, prije svega, mogu dati samo sudovima, tijelima državne uprave koja vode prekršajni postupak i državnim tijelima – ovlaštenim tužiteljima kad se radi o prekršajnom postupku protiv počinitelja prekršaja za kojeg se traže podaci.

Prekršajnom evidencijom mogu se u okviru svoje zakonske ovlasti koristiti i tijela unutarnjih poslova (policija) radi otkrivanja počinitelja prekršaja. Ti se podaci tada smatraju službenom tajnom. Službena tajna se definira kao podatak koji je prikupljen i koji se koristi za potrebe javnih tijela, a zakonom je i drugim propisom ili općim aktom nadležnog tijela donesenim na temelju zakona proglašen službenom tajnom.⁵⁶

Nitko nije dužan podnositi dokaze o svojoj prekršajnoj osuđivanosti ili neosuđivanosti. Svatko ima pravo tražiti za sebe podatke iz prekršajne evidencije i to samo u slučaju, ako dokaže da su mu ti podaci potrebni radi ostvarivanja prava u stranoj državi (čl. 78. st. 4. i 5. PZ-a).

Podaci o prekršaju za koji je nastupila rehabilitacija ne mogu se davati nikome, niti se mogu koristiti za bilo koje potrebe (st. 6.).

⁵⁶Kazneni zakon Republike Hrvatske, NN 110/97., 27/98., 50/00., 129/00., 51/01., 111/03., 190/03., 105/04., 84/05., 71/06., 152/08., 57/11., čl. 89. st. 1. t. 14.

XXII. NEGATIVNI PREKRŠAJNI BODOVI

Negativni prekršajni bodovi nisu prekršajnepravne sankcije već su jedna od pravnih posljedica osude. Općenito, pravne posljedice osude nisu prekršajne sankcije već posljedice koje se vežu uz osudu i izrečenu prekršajopravnu sankciju. Pravne posljedice osude, koje se sastoje od gubitka ili zabrane stjecanja određenih prava, propisuju se zakonom.

Prekršajni zakon u članku 80. stavku 1. propisuje da se negativni prekršajni bodovi, kao pravna posljedica osude, mogu propisati za počinitelja koji je pravomoćno proglašen krivim za osobito teške prekršaje. Prema PZ-u, za jedan prekršaj može se propisati najviše do tri negativna prekršajna boda (st. 3.).

Navedena pravna posljedica negativnih prekršajnih bodova nastupa danom pravomoćnosti odluke kojom je utvrđeno da je počinjen prekršaj za koji su zakonom propisani negativni prekršajni bodovi.

Nakon proteka dvije godine od dana pravomoćnosti odluke na temelju koje je počinitelj prikupio negativne prekršajne bodove, ti se bodovi prestaju računavati (čl. 81. PZ-a). Na izvršenje pravne posljedice negativnih prekršajnih bodova se smisleno primjenjuju odredbe o zastari izvršenja prekršajopravnih sankcija (iako one to nisu).

LITERATURA

Udžbenici i članci

1. Aviani, D., Prekršajno pravo – drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Split, 2009.
http://www.pravst.hr/dokumenti/dokpdf_aviani_prekrhajno_pravo_2009.pdf 13. 1. 2012.
2. Horvatić, Ž., Novo prijestupovno i prekršajno pravo kao dio hrvatskog kaznenopravnog sustava, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 1/2001., str. 5.-20.
3. Horvatić i dr., Rječnik kaznenog prava, Masmedia, Zagreb, 2002.
4. Ivičević Karas, E., Povodom presude Europskog suda za ljudska prava u predmetu Maresti protiv Hrvatske - analiza mogućeg utjecaja na reformu prekršajnog prava u Republici Hrvatskoj, Zbornik radova sa III. specijalističkog sudjelovanja „Primjena Prekršajnog zakona i ostalih propisa s područja prekršajnog prava u Republici Hrvatskoj, Baška (Krk), 15.-17. listopada 2009., str. 1.-19.
http://www.pravo.unizg.hr/_download/repository/Zbornik_sa_specijalistickog_savjetovanja.pdf, 10. 1. 2012.
5. Josipović, I., Projekt novog prekršajnog zakonodavstva: evolucija postojećeg modela prekršajnog sustava. HLJKPP, vol. 12, broj 2/2005.
6. Josipović, I., Prekršajni zakon u kontekstu reforme pravosuđa: odlučna uloga obaveznog prekršajnog naloga, Zbornik radova sa III. specijalističkog sudjelovanja „Primjena Prekršajnog zakona i ostalih propisa s područja prekršajnog prava u Republici Hrvatskoj, Baška (Krk), 15.-17. listopada 2009., str. 51.-61.
http://www.pravo.unizg.hr/_download/repository/Zbornik_sa_specijalistickog_savjetovanja.pdf, 10. 1. 2012.
7. Josipović, I., Zakon o prekršajima, uvodni tekst, redakcijski pročišćeni tekst Zakona, komentarske bilješke, Narodne novine, 2002.
8. Josipović, I., Rašo, M., Prekršajni zakon, Narodne novine, Zagreb, 2008.
9. Kovačić, A., Novo materijalno i postupovno prekršajno-priestupovno zakonodavstvo kao dio novog kaznenog zakonodavstva, Aktualna pitanja novog kaznenog zakonodavstva, Inženjerski biro, Zagreb, 2000., str. 146.-165.
10. Lovrić, A., Prekršajni sudovi u Republici Hrvatskoj, Aktualna pitanja novog kaznenog zakonodavstva, Inženjerski biro, Zagreb, 2000., str. 172.-185.

11. Milivojević, L., Disciplinski postupak u Ministarstvu unutarnjih poslova Republike Hrvatske te opće naznake nekih poredbenih sustava disciplinskog sudovanja", Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu (Zagreb), vol. 13, broj 1/2006., str. 127.-170.
12. Milivojević, L., Novi prekršajni zakon Republike Hrvatske - kratka komparacija s dosadašnjim zakonskim tekstom, Hrvatska pravna revija 8 (2008) 6, str. 93.-100.
13. Milivojević, L., Prekršajni nalog i obvezni prekršajni nalog po novom Prekršajnom zakonu, Policija i sigurnost, god. 18, br. 2/09., travanj - lipanj 2009., str. 237.-247.
14. Milivojević L., Novčana kazna u hrvatskom i poredbenom kaznenom pravu – doktorska disertacija.
15. Podhraški, F., Tršinski, S., Krtinić, T., Primjena Prekršajnog zakona od strane Ministarstva unutarnjih poslova, Zbornik radova sa III. specijalističkog sudjelovanja „Primjena Prekršajnog zakona i ostalih propisa s područja prekršajnog prava u Republici Hrvatskoj, Baška (Krk), 15.-17. listopada 2009., str. 33.-41.
http://www.pravo.unizg.hr/_download/repository/Zbornik_sa_specijalistickog_savjetovanja.pdf, 10. 1. 2012.
16. Rašo, M., Aktualna pitanja u primjeni Prekršajnog zakona, Zbornik radova sa III. specijalističkog sudjelovanja „Primjena Prekršajnog zakona i ostalih propisa s područja prekršajnog prava u Republici Hrvatskoj, Baška (Krk), 15.-17. listopada 2009., str. 41.-51.
http://www.pravo.unizg.hr/_download/repository/Zbornik_sa_specijalistickog_savjetovanja.pdf, 10. 1. 2012.
17. Skorić, A., Kako novelirati postojeći Zakon o prekršajima, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 1 (1994), 1, str. 220.-227.
18. Veić, P., Gluščić, S., Prekršajno pravo-opći dio, Narodne novine, Zagreb, 2009.

Međunarodni akti, zakoni i propisi

1. Konvencija o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda, Narodne novine - Međunarodni ugovori br. 18/97.
2. Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine broj 85/10. - pročišćeni tekst.
3. Kazneni zakon Republike Hrvatske, Narodne novine 110/97., 27/98., 50/00., 129/00., 51/01., 111/03., 190/03., 105/04., 84/05., 71/06., 152/08., 57/11.
4. Kazneni zakon Republike Hrvatske, Narodne novine 125/11.
5. Prekršajni zakon, Narodne novine 107/07.

6. Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine 85/10. - pročišćeni tekst.
7. Zakon o policijskim poslovima i ovlastima 76/09.
8. Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira, Narodne novine 5/90., 30/90., 47/90., 29/94.
9. Zakon o privatnoj zaštiti, Narodne novine 63/08., 31/10., 139/10.
10. Zakon o prekršajima, Narodne novine 88/02., 122/02.
11. Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela, Narodne novine 151/03., 110/07., 45/11.
12. Zakon o oduzimanju imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem, Narodne novine 145/10.

Internetske adrese

1. <http://www.dzs.hr/>, 20. 9. 2011.
2. <http://sljeme.usud.hr/usud/prakES.nsf/Praksa/87F5009E7EBC4EC1257370002A3E9B?OpenDocument>, 25. 1. 2010.
3. <http://www.dorh.hr/PotpisanaPrivremenaUputa>, 18. 5. 2010.
4. http://www.pravo.unizg.hr/_download/repository/Zbornik_sa_specijal_isticnog_savjetovanja.pdf, 10. 1. 2012.

PRILOZI

Prilog 1.: Privremena uputa za postupanje državnih odvjetnika i policijskih službenika u kaznenim i prekršajnim predmetima u kojima je izgledna povreda načela *ne bis in idem*

Prilog 2.: Pitanja iz okvira nastavnog materijala

PRIVREMENA UPUTA ZA POSTUPANJE DRŽAVNIH ODVJETNIKA I POLICIJSKIH SLUŽBENIKA U KAZNENIM I PREKRŠAJNIM PREDMETIMA U KOJIMA JE IZGLEDNA POVREDA NAČELA *NE BIS IN IDEM*

Tekst Privremene upute:⁵⁷

PRIVREMENA UPUTA za postupanje državnih odvjetnika i policijskih službenika u kaznenim i prekršajnim predmetima u kojima je izgledna povreda načela *ne bis in idem*

U vezi s presudom *Europskog suda za ljudska prava* (u daljnjem tekstu ESLJP) iz lipnja 2009. godine u predmetu „*Maresti protiv Hrvatske*“, te implikacija koje ima na pokretanje i vođenje postupka za kaznene i prekršajne predmete u kojima je izgledno istovremeno ili konsekutivno procesuiranje za sadržajno istu radnju kojom se povrjeđuje zaštićeno dobro u kaznenom, odnosno prekršajnom postupku, kako bi se izbjegle povrede načela *ne bis in idem* te sprječavanja nastupa štetnih posljedica na planu daljnjih tužbi za povrede prava da se ne bude dva puta suđen ili kažnjen u istoj stvari, zajamčenog u odredbi čl. 4. Protokola 7 uz Europsku konvenciju o ljudskim pravima, Državno odvjetništvo Republike Hrvatske i Ravnateljstvo policije Republike Hrvatske donose sljedeću uputu za postupanje.⁵⁸

1. Kazneno djelo „zlouporaba droga“ iz čl. 173. st. 1. Kaznenog zakona i prekršaj iz čl. 3. st. 1 Zakona o suzbijanju zlouporabe droga.

Kad je riječ o utvrđenoj povredi propisa u smislu neovlaštenog posjedovanja droge, odnosno ostvarenih obilježja kaznenog djela i prekršaja policijski službenici će nadležnome državnom odvjetniku podnijeti od-

⁵⁷ Izvor: MUP RH, Ravnateljstvo policije.

⁵⁸ Privremenom uputom precizira se postupanje državnih odvjetnika i policijskih službenika/redarstvenih vlasti, u predmetima koji su sadržajno izravno vezani na uvodno spomenutu presudu ESLJP-a, a u fenomenološkom smislu izdvojeni po kriteriju učestalosti obrade. Važno je naglasiti kako je svaki pojedini slučaj specifičan i u kontekstu važećeg zakonodavstva ne postoje jasne odrednice po kojima bi se moglo izraditi jedinstveno pravilo za sve prekršaje i kaznena djela u kojima postoji opasnost od kumuliranja identičnoga činjeničnog supstrata. Ta pitanja valja obuhvatiti u rješenjima *de lege ferenda*.

govarajuću **kaznenu prijavu (ne i optužni prijedlog za učin prekršaja)**. Kaznenu prijavu će državni odvjetnik razmotriti i donijeti meritornu odluku o daljnjem postupanju, pa ako bi se ona odnosila na odbačaj zbog razloga sadržanih u članku 28. Kaznenog zakona (beznačajno kazneno djelo), državni odvjetnik će o tome izvijestiti podnositelja kaznene prijave i nadležnome prekršajnom sudu **podnijeti optužni prijedlog** za učin prekršaja iz čl. 3. st. 1. Zakona o suzbijanju zlouporabe droga. Obavijest o podnesenom optužnom prijedlogu će se na prikladan način dostaviti ustrojstvenoj jedinici policije koja je prethodno podnijela kaznenu prijavu.

Ukoliko se u konkretnom slučaju radi o postupanju **prema strancima ili drugim osobama kod kojih postoji izvjesnost naknadne nedostupnosti**, policija će o postupanju i utvrđivanju obilježja kaznenog djela konzultirati nadležnoga državnog odvjetnika, prezentirati podatak o količini pronađene droge, te okolnosti njenog pronalaska, pa ako se osoba ne dovodi istražnom sucu ili nije izgledno određivanje pritvora, policija podnosi **samo optužni prijedlog** za učin prekršaja iz Zakona o suzbijanju zlouporabe droga, a naknadno po zaprimanju rješenja prekršajnog suda podnosi **kaznenu prijavu** nadležnome državnom odvjetniku u privitku koje se dostavlja spomenuto rješenje prekršajnog suda.

Državni odvjetnik će ovu kaznenu prijavu zaprimiti i potom donijeti rješenje o njenom odbačaju, pozivajući se na već presuđenu stvar i na čelo *ne bis in idem*.

2. Kazneno djelo „nedozvoljeno posjedovanje oružja i eksplozivnih tvari“ iz čl. 335. Kaznenog zakona i prekršaj iz čl. 91. i 92. Zakona o oružju.

Navedenim člancima Kaznenog i Prekršajnog zakona obuhvaćeno je sadržajno istovjetno kažnjivo ponašanje. S obzirom na činjenicu prvenstva kaznenog progona pred prekršajnim progonom, policija će nadležnom državnom odvjetniku podnijeti **samo kaznenu prijavu**, a ne i optužni prijedlog za učin prekršaja. Ako državni odvjetnik ocijeni da ponašanje osumnjičenika ne zaslužuje kaznenu odgovornost, nakon donesenog rješenja o odbačaju kaznene prijave, pokrenut će prekršajni postupak podnošenjem odgovarajućeg **optužnog prijedloga** nadležnom prekršajnom sudu i o tome izvijestiti podnositelja prijave.

3. Kazneno djelo „izigravanje zabrana iz sigurnosnih mjera i pravnih posljedica osude“ čl. 308. Kaznenog zakona

U postupanjima policije u kojima se utvrde obilježja predmetnog kaznenog djela i prekršaja iz Zakona o sigurnosti prometa na cestama, a s obzirom na to da su opis kaznenog djela i prekršaja identični, policija nadležnome državnom odvjetniku podnosi samo odgovarajuću **kaznenu prijavu**, dok će državni odvjetnik ukoliko smatra da u ponašanju osumnjičenika nije sadržana osnova za vođenje kaznenog postupka, nakon rješenja o odbačaju pokrenuti prekršajni postupak podnošenjem odgovarajućega optužnog prijedloga nadležnom prekršajnom sudu. O podnošenju optužnog prijedloga na prikladan će se način izvijestiti podnositelj prijave.

4. Prometna kaznena djela i prekršaji

U odnosu na prometna kaznena djela (najčešće čl. 272. Kaznenog zakona), policija će u pravilu podnositi kaznene prijave, a samo u slučajevima koji to dozvoljavaju, podnositi će se optužni prijedlozi prekršajnom sudu radi povreda odredaba Zakona o sigurnosti prometa na cestama, i to samo onih **koje nisu u uzročno posljedičnoj vezi s prometnom nesrećom**.

5. Kaznena djela „sprječavanje službene osobe u obavljanju službene dužnosti“ (čl. 317. KZ), „napad na službenu osobu“ (čl. 318. KZ), „teška tjelesna ozljeda“ (čl.99. KZ) i prekršaji iz Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira (čl. 13., 6., (...)), odnosno i druga kaznena djela koja dijelom činjeničnog supstrata odražavaju privid istovjetnosti radnje.

U postupanjima povodom događaja koji sadržavaju obilježja kako naslovnih kaznenih djela tako i prekršaja policija će postupiti tako da će **istodobno podnijeti i kaznenu prijavu za kazneno djelo i optužni prijedlog za učin prekršaja protiv javnog reda i mira** na način da će se u činjeničnim opisima kaznenog djela i prekršaja obavezno razgraničiti činjenični sadržaj protupravnih postupanja. To dakle ima značiti da se protupravno ponašanje koje se stavlja na teret osumnjičeniku za učin prekršaja protiv javnog reda i mira (primjerice čl. 13.) ima ograničiti samo na opis „tučnjave, svađe, vike ili remećenja javnog reda i mira na drugi način“ dok u neprekinutoj radnji počinitelja eventualno ostvarenje obilježja kaznenog djela napada na službenu osobu – policijskog službenika, treba izostaviti i opisati ga u odgovarajućoj kaznenoj prijavi za

učin kaznenog djela iz čl. 318. Kaznenog zakona. Idenično je postupanje i u slučajevima istodobnog počinjenja kaznenog djela iz čl. 99. koje proizlazi ili je sadržajno neizostavno vezano uz radnju narušavanja javnog reda i mira (pr. čl. 13).

Važno je na ovom mjestu naglasiti kako opisano razdvajanje činjeničnog supstrata za kazneno djelo i prekršaj ne znači istodobno neprirodno i neistinito prikazivanje samog tijeka događaja. Naime, privitak optužnog prijedloga će primjera radi sadržavati i preslike zapisnika o provedenim istražnim radnjama (očevid, prepoznavanje...) ako se oni odnose na istraživanje kaznenog djela koje je vezano uz isti prekršaj kao i izjave očevidaca, presumptivnih svjedoka, ali to nije relevantno za činjenični supstrat koji će se navesti u optužnom prijedlogu odnosno kaznenoj prijavi i koji supstrat u smislu dispozitiva treba biti strogo ograničen na opis prekršaja odnosno kaznenog djela kako se ne bi isti činjenični sadržaj povrede zaštićenog dobra procesuirao u dva odvojena postupka.

U slučajevima u kojima policija ocijeni kako nije moguće izvršiti razdvajanje radnji na prekršaj i kazneno djelo, a takva ocjena bude donešena i na konzultaciji u skladu s Protokolom o suradnji policije i državnih odvjetnika u predistražnom postupku, podnijet će nadležnome državnom odvjetniku **samo kaznenu prijavu**, temeljem koje će isti naknadno meritorno odlučiti o mogućnosti eventualnog razdvajanja pa ukoliko to nađe mogućim, za prekršaj podnijeti optužni prijedlog nadležnome prekršajnom sudu, a o tome na prikladan način izvijestiti podnositelja kaznene prijave.

6. Kazneno djelo „nasilničko ponašanje u obitelji“ iz čl. 215.a Kaznenog zakona i prekršaj iz čl. 4. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji

Opis naslovnog kaznenog djela i prekršaja je u pravilu istovjetan i u ovom slučaju nije moguće izvršiti razdvajanje činjeničnog supstrata za kaznenu prijavu i optužni prijedlog. Svako postupanje u smislu kvalifikacije treba cijeniti od slučaja do slučaja i u tom smislu će nadležni državni odvjetnik cijeniti utvrđeni činjenični supstrat što će biti orijentir za donošenje odluke o kaznenom progonu.

Prekršajno sankcioniranje je s obzirom na činjenični supstrat i druge životne odrednice u praksi najčešće i ono kroz odgovarajuće norme Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji na zadovoljavajući način regulira predmetnu problematiku. **Uz optužni prijedlog ne podnosi se kaznena prijava** jer bi to izravno značilo prijavljivanje i procesuiranje dvaput za isto.

Za odluku o kvalifikaciji na strani kaznenog djela odlučne su činjenice o tome:

- a) je li intenzitet protupravnog ponašanja osumnjičenika takav da s obzirom na zaštićeno dobro i žrtvu prelazi one sadržajne odrednice prekršaja koje ga karakteriziraju kao blažu razinu neprava, odnosno
- b) je li kažnjivim ponašanjem član obitelji doveden u ponižavajući položaj, odnosno je li u osumnjičeničkom ponašanju sadržan **kontinuitet** povreda zaštićenog dobra, odnosno iz ponašanja je razvidna upornost počinitelja u ugrožavanju prava drugog člana obitelji (*što se ogleda kroz ranije prekršajno sankcioniranje koje je opetovano kulminiralo*) te isto kao takvo implicira kategoriju težeg oblika kažnjivog ponašanja – kaznenog djela. U ovim slučajevima uz kaznenu prijavu (bez podnošenja optužnog prijedloga za kulminirajući događaj) policija će državnom odvjetniku dostaviti preslike ranije podnesenih optužnih prijedloga ili presuda za učin prekršaja iz čl. 4. ZZNO-a kako bi bilo razvidno da se radi o ponašanju osumnjičenika koje predstavlja obrazac njegovog ponašanja.

U pravilu, kako je to uvedeno spomenuto, nasilje u obitelji je ekscenog karaktera i ono ima obilježja prekršaja, no to ne znači i da se takav ekscenog, čak jednokratni događaj ne može kvalificirati kao kazneno djelo. U praktičnom smislu potrebno je kod takvog slučaja (intenzivan, jednokratno, ekscenog) u kojem se cijeni opstojnost elemenata kaznenog djela iz članka 215.a Kaznenog zakona, na strani policije **podnijeti kaznenu prijavu bez podnošenja optužnog prijedloga** za učin prekršaja iz čl. 4. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji.

Uz kaznenu prijavu potrebno je državnom odvjetniku predložiti **prитvor**, ako postoji neki od pritvorskih razloga od kojih se u praksi najčešće javljaju oni koji se odnose na osobite okolnosti koje opravdavaju bojazan da će osumnjičenik ponoviti kazneno djelo ili da će dovršiti pokušano kazneno djelo ili da će počinuti kazneno djelo kojim prijeti, odnosno okolnosti koje ukazuju na opasnost od uništenja, sakrivanja, izmjene ili krivotvorenja dokaza.⁵⁹

⁵⁹ Prijedlogom za određivanjem pritvora nastoji se iz pragmatičnih razloga kompenzirati opasnost od pravno-sankcijskog vakuuma koji nastaje kad se odlukom državnog odvjetnika o podnošenju kaznene prijave redovnim putem, aktualizira opasnost od povratka osumnjičenika u obitelj i njegovo

U praksi nisu rijetki slučajevi kada žrtva nakon dugotrajne i neprijavljene viktimizacije koja **nije bila predmet prethodnih obrada** policije i prekršajne instance, prijavljuje učinjeno joj nepravo koje sada ima obilježje kontinuiteta i slijedom toga obilježja kaznenog djela iz čl. 215.a KZ. U takvom slučaju podnosi se **isključivo i samo kaznena prijava** bez podnošenja optužnog prijedloga.

Osim pravno relevantnih slučajeva za koje je izdana uputa, iznese-na pravila se imaju *mutatis mutandis* primjenjivati i na sve one slučajeve u kojima je prisutna kumulacija činjeničnog supstrata kaznenog djela i prekršaja, odnosno slučajeve koji se mogu tumačiti u kontekstu restriktivnog načela „ne bis in idem“.⁶⁰

Sve obavijesti državnih odvjetnika o podnesenim optužnim prijedlozima koji se odnose na postupanje po ovoj uputi, ustrojstvene jedinice policije **evidentirat će u odnosnim prekršajnim evidencijama** kako bi se osigurala podloga za analitičko praćenje i obradu ovih podataka prema prostornoj distribuciji za daljnje operativne i strateške potrebe.

revanšističko ili drugim motivima usmjereno postupanje na štetu žrtve kaznenog djela. Za razliku od prekršajne regulative, u ovim slučajevima nije adekvatno zaštićena žrtva i otvara se mogućnost nastanka (i) teže posljedice po zaštićeno dobro.

⁶⁰ Uputa ne sadržava uvjetno nazvani primjerovnik koji bi razrađivao na konkretnim primjerima svaku moguću situaciju preklapanja sadržaja pravnih normi. Iako je moguće na eklatantnim primjerima prikazati hodogram i sadržaj postupanja, to ne može biti jedinstveno pravilo za sve slučajeve i ne može biti isključivi okvir za postupanje. Naglasak je u svakom slučaju na tijesnoj suradnji između policije i državnih odvjetnika, odnosno prekršajnih sudova, te na sinkroniziranom postupanju u svrhu sprječavanja povreda načela *ne bis in idem*. Jednako tako nisu razrađeni aspekti koordinacije postupanja između drugih državnih tijela ovlaštenih za pokretanje kaznenih i prekršajnih postupaka pred nadležnim sudovima. To ne znači da oni nisu relevantni, već se taj aspekt ima urediti na drugi način nakon međuresorne i međugencijske konzultacije.

PITANJA IZ OKVIRA NASTAVNOG MATERIJALA

1. Definirajte prekršajno pravo.
2. Kojim se pravnim propisima propisuju prekršaji?
3. Objasnite odnos prekršajnog i ustavnog prava.
4. Objasnite odnos prekršajnog i kaznenog prava.
5. Objasnite odnos prekršajnog i drugih grana prava.
6. Navedite teorije prema kojima se prekršaji kao vrsta kažnjivih radnji razgraničavaju od kaznenih djela.
7. Navedite naziv predmeta zbog kojega je došlo do promjene u praksi postupanja u pojedinim slučajevima kod prekršaja i kaznenih djela u kojima dolazi do preklapanja činjeničnog opisa prekršaja i kaznenog djela.
8. Koji dokument i na koji način regulira postupanje u razgraničenju prekršaja i kaznenih djela u pojedinim slučajevima u kojima dolazi do preklapanja činjeničnog opisa prekršaja i kaznenog djela?
9. Nabrojite tri vrste kažnjivih radnji koje postoje u kaznenopravnom sustavu Republike Hrvatske.
10. Definirajte svaku od tri vrste kažnjivih radnji.
11. Navedite izvore prekršajnog prava.
12. Objasnite međunarodne ugovore kao izvore prekršajnog prava.
13. Objasnite Ustav Republike Hrvatske kao izvor prekršajnog prava.
14. Objasnite zakone Republike Hrvatske kao izvore prekršajnog prava.
15. Nabrojite nekoliko područja u koje se svrstavaju pojedini zakoni unutar kojih se reguliraju prekršaji.
16. Što se sve propisuje Prekršajnim zakonom i od koliko se dijelova sastoji te na što se navedeni dijelovi odnose?
17. Mogu li se prekršaji, uz zakone, propisivati i odlukama jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave?
18. Mogu li se prekršaji propisivati i nekim drugim propisima osim zakonima i odlukama jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave?
19. Koja su četiri osnovna načela prekršajnog prava?
20. Objasnite osnovne značajke načela zakonitosti.
21. Objasnite osnovne značajke načela krivnje.
22. Objasnite osnovne značajke načela zabrane povratnog (retroaktivnog) djelovanja zakona.
23. Objasnite osnovne značajke načela obvezne primjene blažeg zakona.
24. Objasnite što predstavlja prostorno važenje prekršajnog prava.

25. Objasnite teritorijalno načelo i njegovu dopunu s načelom zastave broda i registracije zrakoplova.
26. Na koje se sve osobe primjenjuju propisi o prekršajima?
27. Primjenjuje li se prekršajno pravo prema djeci?
28. Tko se smatra djetetom u odnosu na prekršajno zakonodavstvo?
29. Što propisuje Prekršajni zakon u slučaju kada se dijete učestalo ponaša tako da ostvaruje obilježja težih prekršaja? Što se smatra učestalim ponašanjem, a što težim prekršajem?
30. Prema kojoj kategoriji osoba se, osim djeci, ne primjenjuje prekršajno pravo?
31. Može li se pokrenuti prekršajni postupak protiv počinitelja koji je u kaznenom postupku već pravomoćno proglašen krivim za kazneno djelo koje obuhvaća i obilježja prekršaja? Što u slučaju, ako je prekršajni postupak pokrenut ili je u tijeku?
32. Što je zastara prekršajnog progona, od kada se počinje računati i protekom kojih rokova nastupa?
33. Kada nastupa relativna, a kada apsolutna zastara prekršajnog progona?
34. Objasnite što je to zastara izvršenja prekršajnopравnih sankcija, od kada se ona počinje računati i protekom kojih rokova nastupa.
35. Kada nastupa relativna, a kada apsolutna zastara izvršenja prekršajnopравnih sankcija? Na koji se načine mogu počinuti prekršaji?
36. Objasnite što je činjenje, a što nečinjenje u prekršajnopравnom smislu.
37. Što je to vrijeme počinjenja prekršaja?
38. Što je to mjesto počinjenja prekršaja?
39. Iz kojih razloga je važno točno odrediti vrijeme i mjesto počinjenja prekršaja?
40. Nabrojite i objasnite moguće stadije počinjenja nehajnog i namjernog prekršaja.
41. Nabrojite razloge za isključenje protupravnosti u prekršajnom pravu.
42. Postoji li prekršaj u slučaju postojanja razloga za isključenje protupravnosti?
43. Što je to nužna obrana?
44. Navedite karakteristike napada kod nužne obrane.
45. Je li kod nužne obrane potrebna razmjernost između napadnutog dobra i onog povrijeđenog u obrani?
46. Što je to putativna nužna obrana?
47. Objasnite prekoračenje nužne obrane.
48. Definirajte krajnju nuždu kao razlog za isključenje protupravnosti.
49. Definirajte krajnju nuždu kao razlog za oslobođenje od kazne.

50. Navedite u čemu je razlika između krajnje nužde kao razloga za oslobođenje od kazne i krajnje nužde kao razloga za isključenje protupravnosti.
51. Definirajte opasnost kod krajnje nužde i koji su njezini mogući izvori.
52. Definirajte silu.
53. Koje dvije vrste sile razlikujemo?
54. Kako se naziva sila koja je razlog za isključenje protupravnosti?
55. Predstavljaju li odoljiva sila i prijetnja razloge za isključenje protupravnosti? Objasnite.
56. Definirajte tko su to pojedinačni počinitelji?
57. Na koji se način može počiniti prekršaj posredstvom druge osobe?
58. Definirajte tko su to supočinitelji.
59. Tko sve mogu biti sudionici u počinjenju prekršaja?
60. Navedite po čemu se razlikuju pojedinačni počinitelji i supočinitelji prekršaja od poticatelja i pomagatelja.
61. Navedite nekoliko načina na koje je moguće poticati na počinjenje prekršaja.
62. Navedite na koje se načine može pomagati u počinjenju prekršaja.
63. Odgovornost i kažnjavanje sudionika kod činjenja prekršaja u skladu s odredbama PZ-a.
64. Navedite definiciju krivnje.
65. Nabrojite tri teorije krivnje i koja je prevladavajuća.
66. Objasnite sadržaj krivnje u skladu s člankom 25. PZ-a.
67. Navedite što je to ubrojivost i pretpostavlja li se ona kod počinitelja prekršaja ili se ne pretpostavlja.
68. Tko su to neubrojive osobe?
69. Objasnite smanjenu ubrojivost u znatnoj mjeri i kakav je njezin utjecaj na prekršajno kažnjavanje.
70. Definirajte samoskrivljenu neubrojivost.
71. Hoće li se prema počinitelju prekršaja kod kojeg je došlo do samoskrivljene neubrojivosti primijeniti kažnjavanje?
72. Koja su to dva temeljna oblika krivnje?
73. Koji je od oblika krivnje temeljni oblik u prekršajnom pravu?
74. Definirajte svjesni i nesvjesni nehaj kao oblike krivnje.
75. Definirajte izravnu i neizravnu namjeru kao oblike krivnje.
76. Kako općenito definiramo zabludu?
77. Koliko je vrsta zabluda predviđeno u prekršajnom pravu?
78. Nabrojite vrste zabluda i ukratko ih objasnite.
79. Navedite koja je opća svrha prekršajnopravnih sankcija.
80. Objasnite svrhu kažnjavanja.

81. Objasnite specijalnu i generalnu prevenciju?
82. Navedite koje se prekršajnopravne sankcije propisane Prekršajnim zakonom.
83. Navedite koje se prekršajnopravne sankcije mogu propisati zakonima kojima se propisuje konkretni prekršaj.
84. Koju prekršajnopravnu sankciju mogu kao jedinu propisati odlukom i izreći počinitelju prekršaja jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave?
85. Objasnite odredbe o rokovima koji su propisani za plaćanje novčane kazne.
86. Može li se novčana kazna za počinjeni prekršaj naplatiti prisilno? Ako može, objasnite na koji način.
87. Može li se izrečena, a neplaćena novčana kazna za počinjeni prekršaj zamijeniti za kaznu zatvora?
88. Što je to supletorna kazna zatvora ili supletorni zatvor?
89. Navedite u kojim zakonskim rasponima dana se može propisati kazna zatvora.
90. Objasnite mogućnosti izricanja, odnosno trajanja kazne zatvora za prekršaje nasilja u obitelji i druge prekršaje povezane s teškim nasiljem te teške prekršaje protiv okoliša i teške prekršaje vezane za zloporabu droga.
91. Objasnite ukratko pravilo o izboru vrste i mjere kazne.
92. Objasnite ukratko mogućnost oslobođenja od kazne po članku 38. stavku 1.-4. PZ-a.
93. Navedite što je to stjecaj prekršaja.
94. Navedite što je to produljeni prekršaj.
95. Nabrojite mjere upozorenja.
96. Što je svrha opomene kao mjere upozorenja?
97. Kada se primjenjuje opomena kao prekršajnopravna sankcija?
98. Što je svrha uvjetne osude?
99. Kada se primjenjuje uvjetna osuda kao prekršajnopravna sankcija?
100. Što predstavlja rok provjeravanja kod uvjetne osude?
101. U čemu se sve sastoji uvjetna osuda sa zaštitnim nadzorom?
102. Koja je svrha primjene zaštitnih mjera prekršajnom pravu?
103. Prema kome se zaštitne mjere mogu primijeniti?
104. Nabrojite sve zaštitne mjere predviđene PZ-om.
105. Objasnite ukratko svaku zaštitnu mjeru predviđenu PZ-om.
106. Koja se zaštitna mjera može primijeniti trajno?
107. Definirajte pravne osobe.
108. Navedite nekoliko primjera za pravne osobe.
109. Objasnite tko je to odgovorna osoba u pravnoj osobi.

110. Na čemu se temelji krivnja pravne osobe? Objasnite model.
111. Predviđa li PZ prekršajnu odgovornost pravnih osoba i odgovornih osoba u pravnoj osobi?
112. Može li Republika Hrvatska prekršajno odgovarati?
113. Objasnite prekršajnu odgovornost jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.
114. Objasnite prekršajnu odgovornost u slučaju prestanka postojanja pravne osobe.
115. Objasnite prekršajnu odgovornost u slučaju prestanka postojanja pravne osobe iz koje je stvorena nova pravna osoba kao njezin sljednik.
116. Navedite tko su maloljetnici prema PZ-u i kako se oni dijele s obzirom na godine života.
117. Navedite koje se vrste sankcija mogu izreći maloljetnicima u skladu s PZ-om.
118. Koja se prekršajna sankcija kao jedina moguća može izreći mlađem maloljetniku?
119. Koje se prekršajna sankcije mogu primijeniti i izreći starijem maloljetniku?
120. Objasnite na što je usmjerena svrha prekršajnopравnih sankcija kod maloljetnih počinitelja prekršaja.
121. Navedite kada se prema maloljetniku primjenjuju odgojne mjere.
122. Nabrojite odgojne mjere prema PZ-u.
123. Objasnite kratko odgojnu mjeru sudskog ukora.
124. Objasnite kratko odgojnu mjeru posebnih obveza.
125. Objasnite kratko odgojnu mjeru upućivanja u centar za odgoj.
126. Može li se novčana kazna kao kazna izreći mlađem maloljetniku?
127. Kada se novčana kazna može izreći maloljetniku i kojoj kategoriji maloljetnika?
128. Može li se maloljetniku neplaćena novčana kazna zamijeniti kaznom zatvora ili radom za opće dobro na slobodi?
129. Postoji li mogućnost prisilne naplate novčane kazne kod maloljetnih počinitelja prekršaja i ako da, na koji će se način i kome ona naplatiti?
130. Kojoj se kategoriji maloljetnika (stariji/mlađi maloljetnici) može izreći kazna maloljetničkog zatvora?
131. U kojem trajanju se može izreći kazna maloljetničkog zatvora?
132. Može li osim suda neko drugo tijelo maloljetniku izreći novčanu kaznu i kaznu maloljetničkog zatvora?
133. Objasnite ukoliko oduzimanje imovinske koristi ostvarene prekršajem.
134. Kratko objasnite što je to rehabilitacija i u kojem roku ona nastupa.

135. Tko sve ima pravo pribaviti i služiti se podacima iz prekršajne evidencije?
136. U kojem slučaju policija ima pravo pribaviti i služiti se prekršajnom evidencijom, te koju vrstu tajne predstavljaju podaci iz tih evidencija?